

Turkis

JURIDISK RÅDGIVNING
FOR KVINNER

ÅRSRAPPORT

2012

FORORD

Denne rapporten gir en oversikt over Juridisk rådgivning for kvinner sin virksomhet i 2012.

Vi håper årets rapport vil gi innsikt og forståelse for vår eksistens, vårt viktige og spennende arbeid, og de aktiviteter som har blitt utført i 2012.

Den største begivenheten i 2012 var at vi i september mottok «Rettsikkerhetsprisen» sammen med de andre studentrettshjelptiltakene. Dette er en veldig stor ære for oss, og prisen ble mottatt med stolthet, glede og ydmykhet. Prisen utdeles av Norges Juristforbund til den eller de som i løpet av foregående år eller over lengre tid har utmerket seg i sitt arbeid ved å : styrke rettsikkerhet og likhet for loven innenfor sitt virkeområde, bidra til økt forståelse og innsikt i lov- og regelverk og bidra til mer effektiv saksbehandling og sikrere beslutninger gjennom utnyttelse av juridisk kompetanse.

Denne prisen er først og fremst en anerkjennelse av det arbeidet JURK har gjort til nå, men den forplikter oss også til å fortsette med dette viktige arbeidet fremover. Vi har i nærmere 40 år arbeidet for å ivareta folks rettsikkerhet, og dette har vi tenkt å forsette med så lenge vi trengs.

I september 2012 overtok jeg roret etter daglig leder Gunhild Vehusheia som hadde gjort en uvurderlig innsats for organisasjonen i 3,5 år. Jeg vil derfor benytte denne anledningen til å takk henne for hennes arbeid på vegne av hele organisasjonen!

Takk også til alle ansatte, samarbeidspartnere og økonomiske bidrag som har muliggjort JURKs arbeid i 2012!

Oslo, februar 2013

Marta Trzcinska

Daglig leder

Årsrapporten er skrevet av Marta Trzcinska på bakgrunn av innspill fra alle ansatte (se bak), med spesielt god hjelp fra Lene Løvdal, Heidi Fjeldstad og tidligere daglig leder Gunhild Vehusheia.

INNHOLDSFORTEGNELSE

<u>1. HISTORIKK OG OVERORDNEDE MÅLSETTINGER .....</u>	<u>5</u>
1.1 HISTORIKK.....	5
1.2 STRATEGISKE FØRINGER FOR JURKS ARBEID	5
<u>2 DRIFT OG ORGANISERING.....</u>	<u>8</u>
2.1 JURKS ORGANISASJONSTRUKTUR	8
2.2 DRIFT	11
2.3 OPPLÆRING OG KOMPETANSEUTVIKLING AV MEDARBEIDERE	13
2.4 INTERN PLANLEGGING OG EVALUERING	14
2.5 ARBEIDSMETODE: SAMARBEID OG DIALOG.....	15
2.6 STATISTIKK.....	19
<u>3 PROFILERING OG SYNLIGHET.....</u>	<u>20</u>
3.1 JURK I MEDIA	20
3.2 JURK MAGASIN	21
<u>4 SAKSBEHANDLING .....</u>	<u>22</u>
4.1 OVERSIKT	22
4.2 SAKSBEHANDLINGSOMRÅDER.....	23
4.3 MOTPARTER	31
4.4 KLIENTENE	31
<u>5 OPPSØKENDE RETTIGHETSINFORMASJON OG SAKSMOTTAK.....</u>	<u>36</u>
5.1 INNLEDNING.....	36
5.2 METODE.....	36
5.3 FASTE INFORMASJONPROGRAMMER TIL MINORITETSKVINNER	37
5.4 ANNEN RETTIGHETSINFORMASJON	41
5.5 BROSJYRER	43
5.6 RETTIGHETSTURNÉ.....	43
<u>6 RETTSPOLITISK ARBEID .....</u>	<u>44</u>
6.1 RAPPORTER	44
6.2 HØRINGER/INNSPILL TIL OFFENTLIGE UTVALG	45
6.3 SEMINARER OG DEBATTER ARRANGERT AV JURK.....	46
6.4 DELTAKELSE PÅ EKSTERNE SEMINARER, FOREDRAG OG DEBATTER	47
6.5 STANDS OG MARKERINGER.....	48
6.6 ANNET RETTSPOLITISK ARBEID	49
6.7 MASTEROPPGAVER	51
<u>7 INTERNASJONALT ARBEID.....</u>	<u>53</u>

7.1	MTM	53
7.2	KWIECO	54
7.3	TUSONGE	55
7.4	INTERNASJONALE BESØK	56
8	<u>NÅR VI MÅLENE VÅRE?</u>	57
8.1	NÅR VI DE SVAKESTE?	57
8.1	DEKKER VI ET UDEKKET RETTSHJELPSBEHOV?	62
8.2	GIR VI GOD HJELP?	63
9	<u>ØKONOMI</u>	64
9.1	BUDSJETT FOR 2012	64
9.2	BIDRAGSYTERNE VÅRE I 2012	65
10	<u>BLIKK MOT 2013</u>	67
11	<u>MEDARBEIDERE 2012</u>	68

1. Historikk og overordnede målsettinger

1.1 Historikk

I 1974 ble Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) startet som et grunnforskningsprosjekt, etter initiativ fra kvinnelige jurister og jusstudenter som arbeidet i Kvinnesaksgruppen ved Det Juridiske fakultet. Gjennom sitt arbeid oppdaget de en utbredt mangel på rettskunnskap blant kvinner. Det viste seg at det skulle svært mye til før kvinnene tok kontakt med rettshjelpsapparatet. Et annet problem var at kvinner som hadde tilegnet seg juridiske kunnskaper også hadde vanskeligheter med å bruke dette i sin egen situasjon. I ettertid har arbeidet i JURK bekreftet resultatene fra denne første undersøkelsen.

Lawverket er i dag formelt kjønnsnøytralt. Ved praktiseringen viser det seg imidlertid at kvinner i endel tilfeller kommer dårligere ut av konfliktsituasjoner enn menn. Mange kvinners livssituasjon er i perioder svært ulik menns. Dermed vil formelt kjønnsnøytrale rettsregler ikke nødvendigvis føre til reell likebehandling. Et eksempel er mangel på samboerlovgivning, som rammer kvinner hardere enn menn fordi det er flere menn som er eiere av felles bolig enn kvinnene. Et annet eksempel er skjevdelingsregelen i ekteskapsloven. I tillegg har menn gjennomgående mer rettskunnskap enn kvinner. Ulike undersøkelser har vist at kvinner i mindre grad enn menn benytter seg av det tradisjonelle rettsapparat, uten at vi i dag har nok kunnskap om bakgrunnen for dette. Spesielt gjelder dette noen grupper av kvinner, som f.eks. kvinner med minoritetsbakgrunn og kvinner utsatt for vold. JURKs oppsøkende arbeid rettet mot disse gruppene har historisk sett vært svært viktig for å gi dem reell mulighet til å hevde sine rettigheter, og desverre er dette arbeidet fortsatt like viktig i dag.

1.2 Strategiske føringer for JURKs arbeid

JURKs formål og virksomhet handler i stor grad om å sørge for at flest mulig kvinner får oppfylt grunnleggende menneskerettigheter.

Visjon: Alle kvinner tar frie og bevisste juridiske valg.

Vår visjon er at alle kvinner er bevisste sin rettsstilling og at reell likestilling praktiseres. Dette vil bidra til et samfunn som er fritt for diskriminering.

Realiseringsmåte

Måten vi ønsker å nå vår visjon på er å gi tilpasset hjelp til selvhjelp for kvinner i hele landet med udekket rettshjelpsbehov. Vi gjør dette gjennom oppsøkende virksomhet, rettighetsinformasjon, rettspolitisk påvirkning og bistand i konkrete saker.

Formål for driften frem til 2015

- JURK vil bruke den konkrete rettshjelpen for å avdekke kvinners spesielle rettshjelpsbehov.
- JURK vil være et kompetanse- og ressurscenter i typiske juridiske kvinnespørsmål og tilstrebe å være en ressursbank for forskning.
- JURK vil gjennom ulike prosjekter arbeide for å bidra til en rettspolitisk utvikling som fremmer reell likestilling i samfunnet.
- JURK vil gjennom informasjonsvirksomhet arbeide for økt kunnskap om og forståelse i det norske samfunn for kvinners spesielle juridiske situasjon og utfordringer.
- JURK vil gjennom utviklings- og prosjektarbeid arbeide for å bedre kvinners juridiske situasjon internasjonalt med hovedvekt på prosjektsamarbeidspartnerne i Guatemala og Tanzania, samt Øst – Europa og Russland.
- JURK vil gi kvinnelige jusstudenter reell praksis og erfaring slik at disse kvinnene i etterkant får større kompetanse og erfaring til å ta ledende stillinger i samfunnet.
- JURK vil yte effektiv og profesjonell saksbehandling. Vi avviser ingen klienter, vi henviser videre om vi ikke har riktige kompetanse eller andre er nærmere til å hjelpe.

Hovedmål for strategiperioden (2011-2015)

1. Å styrke kvinners kjennskap og bruk av juridiske rettigheter

Kjennskap til rettsreglene er en grunnforutsetning for å få kunne hevde sin rett. JURK vil derfor prioritere arbeidet med rettighetsinformasjon. Vi vil også kartlegge behovet for rettighetsinformasjon blant ulike kvinnegrupper i Norge. Men det hjelper ikke å ha rett hvis du ikke kan få rett. Vi vil bidra til at kvinner kan hevde sin rett konkret saksbehandling i etterkant av informasjon, og vi vil også bidra til at andre hjelpeorgan blir bedre kjent for kvinner i Norge.

2. Å bekjempe vold mot kvinner

JURK vil fortsette å arbeide for å endre på holdninger, atferd, juridisk rammeverk og hjelpetiltak med sikte på å redusere omfanget av vold mot kvinner.

3. Å styrke kvinners økonomiske selvstendighet

Juridiske rettigheter henger sammen med politisk og økonomisk deltagelse og selvstendighet. Det er et faktum at kvinner er fattigere enn menn. JURK vil både gjennom saksbehandling og rettspolitisk arbeid bidra til å styrke kvinners kontroll over økonomiske ressurser.

4. Å være en pådriver for kvinners rettigheter

Vi vil bruke saksbehandlingen vår til å komme med forslag om konkrete rettsendringer der vi ser behov for dette. Mange kvinner lever livet på andre måter enn de fleste menn. Kjønnsnøytrale regler kan derfor fremdeles få andre konsekvenser for kvinner enn for menn. JURK skal bli en mer synlig pådriver for kvinners rettigheter overfor offentlig opinion og myndigheter i Norge og i internasjonale fora i samarbeid med andre kvinneorganisasjoner samt andre rettshjelpsorganisasjoner.

5. Å styrke barns juridiske rettigheter

Barn har mange muligheter til å bli hørt, men erfaringer fra vår saksbehandling og møter med kvinner tyder på et udekket behov i barns reelle mulighet til påvirkning på beslutninger som er viktig for deres liv. Vi har også mange kvinner som tar kontakt

med oss som mødre. Enten fordi de har utfordringer med det offentlige i utøvelsen av sin omsorg for barn med spesielle behov, eller fordi de ikke klarer å få på plass en samværsavtale som barnet deres er komfortabel med. Dette er et stort og vanskelig tema, men vi ser et stort behov og vi vil i løpet av perioden både kartlegge behovet og arbeide rettspolitiske med barns rett til rettighetsinformasjon og rettshjelp.

Tematiske prioriteringer (2010-2015)

I vårt arbeid ser JURK hen til FNs kvinnekonvensjon og handlingsplanen fra FNs kvinnekongress i Beijing i 1995. De 12 områdene i handlingsplanen er det tematiske utgangspunktet for JURK' virksomhet. Når JURK arbeider for "kvinner", omfatter dette tildels også barn, uavhengig av kjønn.

JURK har en generelt rettighetsbasert og rettighetsinformativ tilnærming som er gjennomgående i arbeidet på alle områder. For å bidra til å bedre kvinners situasjon vil JURK i strategiperioden prioritere følgende fire tema:

- Kvinners generelle juridiske selvstendighet - ref skoleprosjektet
- Kvinners økonomiske stilling både i og etter samlivsbrudd.
- Vold mot kvinner (Handel med kvinner, kjønnslemlestelse, vold i nære relasjoner, kvinner i og etter krig og konflikt).
- Diskriminering av kvinner i arbeidslivet

2 Drift og organisering

2.1 JURKs organisasjonstruktur

Studentrettshjelpstiltak

JURK er et studentrettshjelpstiltak. Organisasjonen drives av jusstudenter og vi er tilknyttet Det juridisk fakultet ved Universitet i Oslo.

JURK blir drevet med dispensasjon fra advokatmonopolet. Dispensasjonen er gitt av Justisdepartementet.

Medlemsforening

JURK valgte høsten 2011 å endre sin organisasjonsstruktur, og innførte generalforsamling som øverste organ og et eksternt styre som skal ha ansvar for en del overordnede oppgaver. Alle ansatte er stemmeberettigede på generalforsamlingen. Tidligere ansatte kan melde seg inn i foreningen JURK ved å betale medlemskontingent, og får da stemmerett på lik linje med ansatte. JURK er derfor blitt en medlemsorganisasjon, men en lukket sådan.

Generalforsamling

Generalforsamlingens oppgaver er blant annet å velge styremedlemmer, vedta vedtektsendringer og behandle budsjett og regnskap. Generalforsamling holdes i mai og i november.

Styret

Styret startet sitt arbeid 1. januar 2012, og har nå fungert aktivt i ett år. Styret har blant annet ansvar for lønns- og ansettelsesvilkår for alle ansatte på JURK, å ansette daglig leder, å behandle budsjett og regnskap, å fastsette strategi for virksomheten og å være rådgivende organ for daglig leder.

Fellesmøtet

Fellesmøtet (FM) skal vurdere og fatte vedtak om prinsipielle viktige saker for JURKs anliggende som ikke skal fattes av styret. Organet har delegasjonsadgang til andre i organisasjonen. Alle ansatte har møteplikt på fellesmøtet. Fellesmøtet avholdes hver fjerde uke, og det innkalles skriftlig til møtene.

Daglig leder

Daglig leder har ansvar for den daglige driften og utviklingen av JURK. Dette innebærer personal- og økonomiansvar, arbeid med den utadrettede virksomheten og diverse administrativt arbeid. Daglig leder arbeider fulltid, og er ansatt for en periode på tre år med mulighet til forlengelse.

Prosjekt- og rettighetsansvarlig

JURK valgte i 2010 å utvide den faste staben med en ferdig utdannet jurist som skulle ha fokus på vårt arbeid med rettighetsinformasjon. Denne stillingen er i stor grad finansiert gjennom midler fra IMDi og BLD.

Saksbehandlingsgruppene

JURK har i 2012 vært delt opp i følgende grupper à 4 eller 5 medarbeidere:

- Gjelds-, fengsels-, volds- og mishandlingssaker ("VOF")
- *Behandler også arverettssaker*
- Arbeids-, trygde-, og sosialsaker ("Arbeidsgruppa")
- *Behandler også helserettsaker*
- Bolig-, og utlendingsrett ("Boliggruppa")
- *Behandler også kjøps-og kontraktsrettssaker og odelssaker*
- Familie-, barn og samboersaker ("Familiegruppa")
- *Behandler også arverettssaker*

I saksbehandlingsgruppene blir sakene diskutert, og brev utformes av ansvarlig saksbehandler. Hver onsdag har gruppene saksbehandlingsmøter, hvor brev godkjennes. På disse møtene deltar også en som har arbeidet som saksbehandler i et år, en såkalt "nedtrapper". Gruppen er kollektivt ansvarlig for den enkelte sak, men det er alltid én saksbehandler som er kontaktperson og hovedansvarlig overfor den rådsøkende.

Den kollektive arbeidsformen er valgt både ut fra et kvalitetssikringshensyn, og av hensyn til den enkelte saksbehandler. Vi innser de faglige begrensninger som kan ligge i at alle medarbeiderne er studenter, men vi mener dette blir kompensert gjennom en slik arbeidsform. JURK konsulterer faglig ekspertise på Universitetet i Oslo, i de ulike departementene, på offentlige kontorer og hos enkelte privatpraktiserende advokater dersom det er nødvendig for saksbehandlingen.

Organisatoriske grupper

JURK har en svært liten administrasjon. I tillegg til daglig leder har vi juridisk rådgiver i full stilling samt en kontormedarbeider som er ansatt i en 68 % stilling. Derfor må alle saksbehandlere også bidra i organisatoriske grupper og i ulike grupper opprettet på ad hoc-basis.

I 2012 har JURK hatt følgende organisatoriske grupper:

MIX er den praktiske gruppen på JURK, og tar ansvar for innkjøp og henting av møbler etc. Videre har gruppen hovedansvar for JURK sitt bibliotek.

RIM (Rekruttering, Informasjon, Markedsføring) har ansvar for JURKs profil utad. Dette omfatter informasjonstiltak rettet mot klienter, oppdatering av hjemmesider og rekrutteringsarbeid. Gruppen er videre ansvarlig for utforming av alt generelt informasjonsmaterieil.

IG (Internasjonal gruppe) er bindeledd mellom vårt internasjonale og vårt nasjonale arbeid. De utarbeider blant annet informasjonsbrev til våre internasjonale partnere, er verter ved internasjonale besøk, arrangerer studietur samt er med på møter i internasjonal avdeling.

Magasinet har ansvar for at JURKmagasin kommer ut med to nummer i året. Dette innebærer blant annet å fastsette eventuelt tema, skrive artikler, samle inn artikler til JURK magasin, lay-out, trykk og distribusjon.

RPG (rettspolitisk gruppe) har som formål å organisere og administrere det rettspolitiske arbeidet til JURK, i tillegg til at de er ansvarlige for ulike rettspolitiske arrangementer selv. Alle medarbeidere på JURK arbeider rettspolitisk.

Administrasjonsgruppa på JURK består av en saksbehandler fra hver av saksbehandlingsgruppene, samt en observatør og daglig leder. Administrasjonsgruppa er blant annet ansvarlig for oppfølging av generelle driftsspørsmål i organisasjonen, ansettelse av nye medarbeidere og behandling av permisjonssøknader.

Internasjonal avdeling (IA)

Internasjonal avdeling er en egen avdeling på JURK som består av de prosjektansvarlige for våre utenlandske prosjekter, internasjonal gruppe på JURK samt daglig leder av JURK. Internasjonal avdeling er underlagt FM i saker av prinsipiell betydning, men er ellers en selvstendig avdeling med egne vedtekter for driften. De som er prosjektansvarlige er alle tidligere – eller nåværende ansatte i JURK.

2.2 Drift

JURK har i 2012 hatt drift fra uke 1 til og med uke 50 med unntak av påskeuken og to uker i juli. I sommermånedene, uke 25-32, var noen av medarbeiderne lønnet i full stilling mens andre var fristilt.

Saksbehandlerne får kun betalt for 25 timers uke, men den faktiske arbeidstiden tilsvarer en fulltidsstilling. De fleste av medarbeiderne må ta opp studielån ved siden av arbeidet i JURK, og studiene blir som regel forsinket med minst ett semester. Medarbeidernes idealisme og frivillige arbeid er derfor en forutsetning for JURKs eksistens.

2012	Reell arbeidstid	Lønnet arbeidstid	Ulønnet arbeidstid	Ulønnet arbeid utenom sommerdrift
2012	26 045,5	17 320	8725,5	33,5 %

Tabellene viser arbeid som er utført av saksbehandlerne i 2012. Vederlagsfritt arbeid utført av daglig leder, rettighetsansvarlig, nedtrappere og prosjektmedarbeidere er ikke regnet med.

Saksmottak

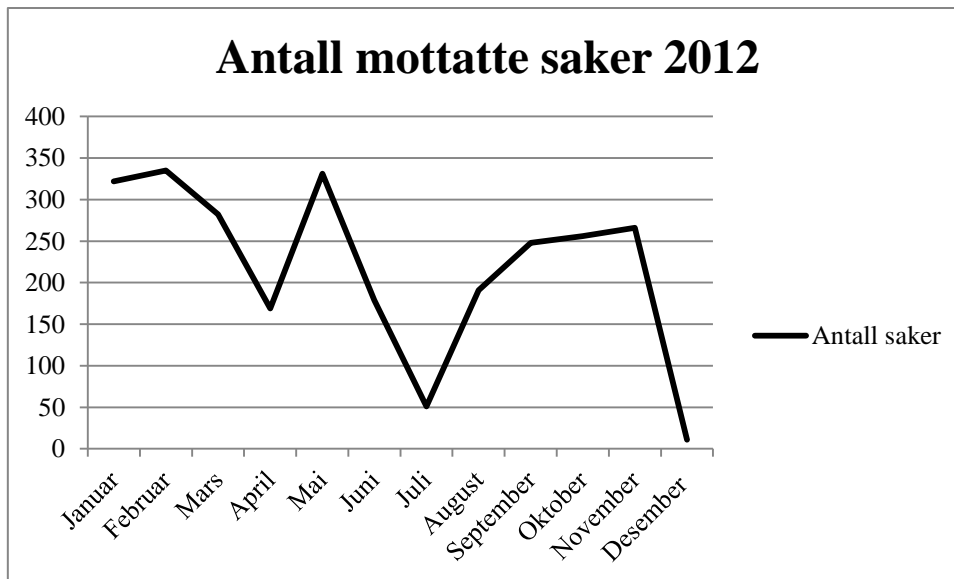
JURK tar imot henvendelser per brev, telefon eller ved personlig fremmøte. Vi tar ikke imot saker per e-post.

I 2012 hadde JURK telefonmottak av nye saker til følgende tider: mandag fra klokka 09.00-15.00 samt onsdag fra kl 17.00-20.00.

Klientmottak ved personlig fremmøte har vi hatt mandag 12:00- 15:00 og onsdag mellom kl 17.00-20.00.

For å nå de svakeste gruppene i samfunnet, fokuserer vi også på oppsøkende virksomhet. Vi har derfor faste mottak i Bredtveit fengsel, Ravneberget fengsel og Sarpsborg fengsel. Vi har også faste mottak på Oslo Krisesenter.

Når vi holder foredragene "Arbeidsrett og diskrimineringsrett", "Innføring i norsk rett" samt foredraget «Aupair», gjennomfører vi også saksmottak i etterkant av foredragene.

2.3 Opplæring og kompetanseutvikling av medarbeidere

JURK er en organisasjon med stor utskiftning av medarbeidere. Dette krever at vi tar inn over oss at vi er en læringsinstitusjon, og at vi legger til rette for bevisste læringsprosesser av både faglig, personlig og prosjektmessig art. Det foregår en kontinuerlig og omfattende skoleing som den enkelte medarbeider, organisasjonen, samfunnet og våre klienter har stort utbytte av. I tillegg gjennomfører vi både evalueringsdager og planleggingsdager hvert semester, slik at alle medarbeidere til enhver tid har god kjennskap til gruppenes mål – og handlingsplaner.

Opplæring av nye medarbeidere

Hvert semester organiseres relativt omfattende opplæring for nyansatte medarbeidere i JURK. Hensikten er å informere medarbeiderne om organisasjonen, gi en generell innføring i saks- og klientbehandling, samt oppdatere og øke den faglige kompetansen på sentrale juridiske emner. De første, såkalte "opplæringsukene" har dessuten en sosial funksjon, fordi de bidrar til at medarbeiderne blir kjent med hverandre, noe som igjen skaper trygghet i arbeidssituasjonen.

I tillegg til intern opplæring blir det invitert foredragsholdere både fra universitetet, offentlig forvaltning og instanser, samt fra privat sektor til å holde innlegg og lede diskusjoner under opplæringsukene.

Studietur

JURK har lang tradisjon for å dra på studietur. Dette er en fin måte å øke medarbeidernes kompetanse både sett i et internasjonalt perspektiv og menneskelig. I tillegg blir turen en sosial begivenhet for våre medarbeidere. JURK dro våren 2012 på studietur til St. Petersburg.

Under oppholdet ønsket vi å få et innblikk i kvinnekampen i Russland, både fra et historisk og et nåtidig perspektiv. Dette ønsker vi å dra vekslers på i vårt rettspolitiske arbeid samt i vår egen faglige utvikling. En annen hovedmålsetting var å bidra med vår egen kunnskap om arbeid på dette området, samt å øke vår egen kunnskap på feltet.

JURK jobber mye rettet mot minoritetskvinner i Norge. Derfor var det interessant å bli kjent med Russlands kultur og kvinneperspektiv.

Målet med turen var å besøke kvinnesaksgrupper som arbeider med vold i nære relasjoner, NGO'er, og et krisesenter. På turen ønsket vi å få svar på følgende spørsmål:

- Hvilke økonomiske og sosiale rettigheter har kvinner i Russland etter at de har kommet seg ut av voldelige relasjoner?
- Hvor kan kvinner som har opplevd vold henvende seg?

Det er utarbeidet en egen rapport fra turen som gjerne ettersendes ved forespørsel.

Fellesseminaret

Fellesseminar for alle studentrettshjelpstiltakene i landet; Jussformidlingen, Jusshjelpa i Nord-Norge, Jushjelpa i Midt-Norge, JussBuss og JURK, ble igjen arrangert i 2012, på Dr. Holms hotell på Geilo. Et overordnet formål med seminaret er at de forskjellige tiltakene skal ha god kjennskap og kontakt med hverandre, samt at man skal bli bevisst sin rolle og sine muligheter til å drive med rettshjelp. Tiltakene bytter på ansvaret for å arrangere seminaret. Årets arrangør var JussBuss. Temaet på årets fellesseminar var loven om fri rettshjelp, klientbehandling, samt lobby og mediahåndtering. Egen rapport er utarbeidet og tilsendes gjerne ved forespørsel.

Nesten like viktig som seminarets faglige innhold er det at tiltakene blir kjent med hverandre for å øke kommunikasjon og samarbeid seg imellom. Det ble derfor arrangert quiz og festmiddag med underholdningsbidrag fra alle tiltakene.

2.4 Intern planlegging og evaluering

JURKs organisasjonsmodell krever også systematisk måling/evaluering/dokumentasjon av utførte aktiviteter og oppnådde resultater samt kontinuerlig fokus på kollektiv læring og erfaringsoverføring. Dette for å sikre en kontinuitet i driften og en videreutvikling av vårt kompetansenivå til tross for at vi har stor utskiftning av medarbeidere.

Hvert semester settes det av flere dager til både planlegging og evaluering. Noen overordnede mål ligger fast (kapittel 1), men innenfor dette har hver gruppe også stor

frihet til å utnytte tiden som saksbehandler på JURK til å arbeide for det eller de tema som de brenner mest for. Gruppene utarbeider i fellesskap halvårlige planer, som de andre ansatte på JURK får mulighet til å komme med innspill på.

I tillegg evaluerer vi egen virksomhet og måloppnåelse i slutten av hvert semester. Fikk vi til det vi ønsket? Hvorfor gikk det bra – eller hvorfor gikk det ikke? Hva vil vi ta med oss til neste semester?

2.5 Arbeidsmetode: samarbeid og dialog

En helt grunnleggende del av vår arbeidsmetode, enten det handler om saksbehandling, rettighetsinformasjon eller rettspolitisk arbeid, er samarbeid, internt og eksternt. Vår filosofi er at $2+2=5$, at vi sammen får til mye mer enn vi får til hver for oss, som individ og som organisasjon. I forlengelsen av dette har vi også et stort fokus på dialog og kunnskapsutveksling.

Helt konkret gjennomfører vi dette på følgende måter:

1) Samarbeid internt

Vi har et sterkt fokus på samarbeid om saksbehandling i saksbehandlingsgruppene, bl.a. ved at gruppa er kollektivt ansvarlig for hvert brev som sendes ut. I tillegg har de fleste gruppene egne rettspolitiske prosjekter, mens noen slike prosjekter går på tvers av saksbehandlingsgruppene. Se for øvrig over om organisasjonsstruktur.

2) Idédugnader.

Dette er intensive workshops hvor vi samler inn innspill fra flest mulig aktører til hva som trengs å gjøres og lignende. Vi noterer ned innspillene og skriver rapporter på bakgrunn av idédugnadene. Eksempler på dette fra 2012 er rapporten om au pairer, som delvis er basert på innspill fra både offentlige etater, au pairer og andre som jobber med au pairer eller er i jevnlig kontakt med dem i en idédugnad og senere dialog; idédugnad om vold mot kvinner; og idédugnad om behovet for opplæring i juss av ressurspersoner i innvandrersorganisasjoner og –miljøer som dannet bakgrunn for utviklingen av vårt jussambassadør-prosjekt.

3) Intervjuer og evalueringer

Vi undersøkte også behovet for opplæring av ressurspersoner i innvandrermiljøer i lover og regler (train the trainers-opplegg) ved en intervjuundersøkelse under vårens rettighetsturné. En student fra senter for menneskerettigheter, Emma Alexander gjennomførte også en evaluering av vårt rettighetsinformasjonsarbeid. Denne finnes på våre nettsider. Vi innhenter også evalueringer fra kontaktperson etter hvert foredrag vi holder, i tillegg til egnevalueringer.

4) Fast faglig samarbeid

Våre faste foredrag blir gjennomgått minst en gang i året av Åsne Lian Sinnes ved Oslo Voksenopplæring for å kvalitetssikre måten vi formidler juss på. Hun gir også nye saksbehandlere en innføring i lett norsk, både i foredrag og i brev til klienter.

På JURKs initiativ organiserer Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) hvert halvår et heldagsseminar for alle rettshjelpstiltakene, inkludert Gatejuristen, for å øke disses kompetanse i å avdekke diskriminering og videreformidle disse til ombudet.

Avdeling for kvinnerett, barnerett, likestillings- og diskrimineringsrett (KVIBALD) ved Juridisk fakultet, UiO, holder også fast opplæring i diskrimineringsrett for arbeidsgruppa, og bidrar til å kvalitetssikre våre faste foredrag.

Saksbehandlingsgruppene har også en rekke advokater og andre som kan kontaktes for faglig hjelp i vår behandling av enkeltsaker.

Vi har også et godt samarbeid med de andre rettshjelpstiltakene om både faglige og praktiske spørsmål.

5) Andre samarbeidsmøter

Vi har også en rekke møter med våre samarbeidspartnere om konkrete temaer eller prosjekter. Eksempler på dette er:

- Møter med KOM, ROSA og Oslo politidistrikt om hvordan vi kan jobbe mot menneskehandel med au pairer, hvor vi har invitert alle andre vi kjenner som arbeider med au pairer på profesjonell eller frivillig basis, som au pair-byråer, advokater, FWO mv.
- Møter med innvandrersorganisasjoner, den filippinske ambassade og andre representanter for innvandremiljøer om deres behov for rettighetsinformasjon.
- Jevnlige møter og dialog med våre samarbeidspartnere på konkrete prosjekter som vold mot kvinner, eks. kampanjen Stopp vold mot kvinner, au pair (rettighetsinformasjon, rettspolitikk og konkrete saker), rapportering på FN-konvensjoner mv.
- Diverse møter vedrørende rettspolitisk samarbeid, med bl.a fagbevegelse, politikere og andre organisasjoner.

6) Kurs og seminarer

De fleste kurs og seminarer arrangerer vi i samarbeid med andre, se kapittel 5.3. Dette gjelder også mange av våre events og markeringer, se kapittel 5.4

7) Besøk i opplærings- og informasjonsutvekslingsøyemed

For å drive gjensidig erfaringsutveksling, for å informere om JURK eller for å heve medarbeidernes kompetanse drar vi også endel på besøk til ulike instanser og samarbeidspartnere. Noen av samarbeidspartnerne har vi flere møter med gjennom året.

JURKs medarbeidere besøker de viktigste offentlige etatene for de respektive saksbehandlingsgruppene under opplæringsukene.

Disse er noen av den vi har vært på besøk hos, eller fått besøk fra i 2012:

- OASEN v/Erlinda Munoz
- Utlendingsnemnda
- Utlendingsdirektoratet
- Husleietvistutvalget
- Juridisk fakultet v/KVIBALD
- Likestillings – og diskrimineringsombudet (LDO)
- Nav Lønnsgaranti
- Wiersholm – foredrag i arbeidsrett
- Trygderetten
- Helse- og sosialombudet
- Forlikrådet
- Arbeidstilsynet
- Trygderetten
- LDO
- Arbeidstilsynet
- Gatejuristen
- Barneombudet
- Forum for barnekonvensjonen

- FPU
- AUF
- Professor Tone Sverdrup
- Advokat Karoline Henriksen
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus
- Thailandsk kvinneforening
- Fokus for mangfold
- ROSA
- Berit Ås
- Oslo Krisesenter
- FOKUS
- Professor Rick Wilson, Director of the International Human Rights Law Clinic at Washington College of Law
- Caritas
- Foreningen for transpersoner (FTP) v/John Jeanette Solstad Remø
- Statssekretær Pål Lønseth i Justisdepartementet om au pairers rettigheter
- LO
- YS v/Hege Herø
- Amnesty International
- Konfliktrådet
- Advokat Thomas Benestad
- Leieboerforeningen
- Advokatfirmaet Frøland & Co DA v/Else McClimans - diskrimineringsrett
- VOX
- JussBuss

- Advokatfirmaet Salomon-Johansen
- Statens Sivilrettsforvaltning
- Stovner politistasjon
- Advokat June Ormstad
- Wayback
- Stålsett-utvalget v/Shoaib Sultan
- ROSA-prosjektet
- Politiets koordineringsenhet for ofre for menneskehandel (KOM)
- Filipino Workers' Organisation (FWO)
- Antirasistisk senter
- Redd Barna
- Norsk Folkehjelp
- Senter for menneskerettigheter
- CEDAW-komiteemedlem og professor i juss ved Universitetet i Helsinki, Niklas Bruun

2.6 Statistikk

Siden 2011 har JURK jobbet mye med å forbedre vår føring av statistikk. Fra 2012 har JURK begynt å registrere innhentet tallmateriale på en måte som muliggjør å koble data gjennom pivottabeller. Det betyr at vi i stedet for bare å kunne oppgi f.eks hvor mange klienter vi har i hver aldersgruppe, også kan se hvilke sakstyper de ulike aldersgruppene har. Årets statistikk ser derfor ganske annerledes ut enn tidligere års statistikk. Vi har også oppdaget at vår måte å føre statistikk over klientene våre tidligere år ikke ble helt riktig, da vi ikke hadde klart å fjerne duplikatene og klienter med flere saker derfor ble talt flere ganger. Dette betyr at vi kun kan sammenlikne med tidligere års data angående sakene (eks. sakstyper), og ikke for klientene (eks. utdannelsesnivå, alder).

Saksmaterialet som ligger til grunn for rapporten er de personlige henvendelser vi har mottatt per telefon, på klientmottak og ved brev fra kvinner bosatt over hele landet. I statistikken inngår ikke henvendelser fra for eksempel skoler, kvinnegrupper og organisasjoner.

Vi registrerer vanligvis ikke saker vi henviser til andre, hvis vi ikke anser det som sannsynlig at kvinnen vil komme tilbake til JURK. Det betyr at vi får flere henvendelser enn det som fremgår i statistikken. I 2013 vil vi forsøke å føre statistikk over alle henvendelser om juridisk bistand, også de vi henviser videre. Grunnene til henvisning er mange, blant annet særlige rettshjelpsordninger (husleieforeningen/leieboerforeningen), manglende juridisk spørsmål hvor vi henviser til andre hjelpetilbud (Oslo Krisesenter, Den uavhengige sosialhjelpen). Vi henviser også en del klienter til fri rettshjelp og til advokatvakten. JURKs henvisningsliste er tilgjengelig om det skulle være ønskelig.

3 Profilerings og synlighet

3.1 JURK i media

JURK utarbeidet i 2012 ny reklamefilm i samarbeid med studenter fra Westerdahl. Denne reklamefilm ble vist på reklamefrie dag på TV2 og TV Norge i påske, pinse og jul 2012.

I tillegg har vi hatt disse oppslagene i media:

Samboernes rettigheter

JURK på "Her og nå" i P1 i april. JURK, ved daglig leder Gunhild Vehusheia og tidligere saksbehandler Linn Cecilie Hellum, snakket om behovet for å styrke samboeres rettigheter og manglende lovregulering, på P1.

Saksbehandler Henriette S.Breilid fremmet behovet for rettslig regulering av samboerforhold på Dagsnytt 18 i oktober samt i artikkel i «Dine penger».

Vold og voldtekt

Daglig leder Gunhild Vehusheia uttalte seg på UtropTV om JURKs rapport om oppfølgingen av voldtektsutvalgets utredning 30. Mai.

Det var også en repotasje i UTROP-avis om Justidepartementets manglende oppfølging av arbeidet mot voldtekt hvor JURK uttalte seg.

Au pair

JURK har hatt gjentatte oppslag i media angående au pair. I løpet av våren var JURK bl.a. i Nettavisen og Vårt Land. I forbindelse med lanseringen av rapporten i

september var vi på NRK Dagsrevyen, nrk.no, Dagsnytt 18, på Dagsnytt og Alltid Nyheter, VG.no, NTB og en rekke andre medier. NRK Brennpunkt startet i kjølvannet av dette arbeidet med en dokumentar om temaet som kommer våren 2013, hvor JURK er sterkt profilert.

Rettighets- og prosjektansvarlig Lene Løvdal satt i dommerpanelet under Miss Au Pair, arrangert av FWO, og holdt et innlegg om hva JURK kan hjelpe au pairer og vertsfamilier med. Hun ble også intervjuet av Dagbladet om au pair-saken.

Rettsikkerhetsprisen

Sammen med de andre studentrettshjelpstiltakene fikk vi rettsikkerhetsprisen 2012.. Påtroppende daglig leder Marta Trzcinska ble i forbindelse med rettsikkerhetsprisen intervjuet av Dagsavisen.

I forbindelse med Rettsikkerhetskonferansen holdt avtroppende daglig leder Gunhild Vehusheia foredrag med tittelen «Hvilken reell rettsikkerhet har kvinner utsatt for vold?»

Fengselsrapporten

Advokatbladet var til stede under lansering av fengselsrapporten vår i september, og publiserte i den forbindelse en artikkel om fengselsundersøkelsen og et intervju med daglig leder Marta Trzcinska.

JURKs arbeid med kvinners rettigheter

Juristkontakt skrev på vårparten en artikkel om daglig leder Gunhild Vehusheia og JURKs arbeid med kvinners rettigheter.

Gjeld

UTROP publiserte en artikkel i oktober om innvandrerkvinner som lures inn i gjeld. Saksbehandler Tahira Chaudhry og saksbehandler Ida Engen ble intervjuet i saken.

3.2 JURK magasin

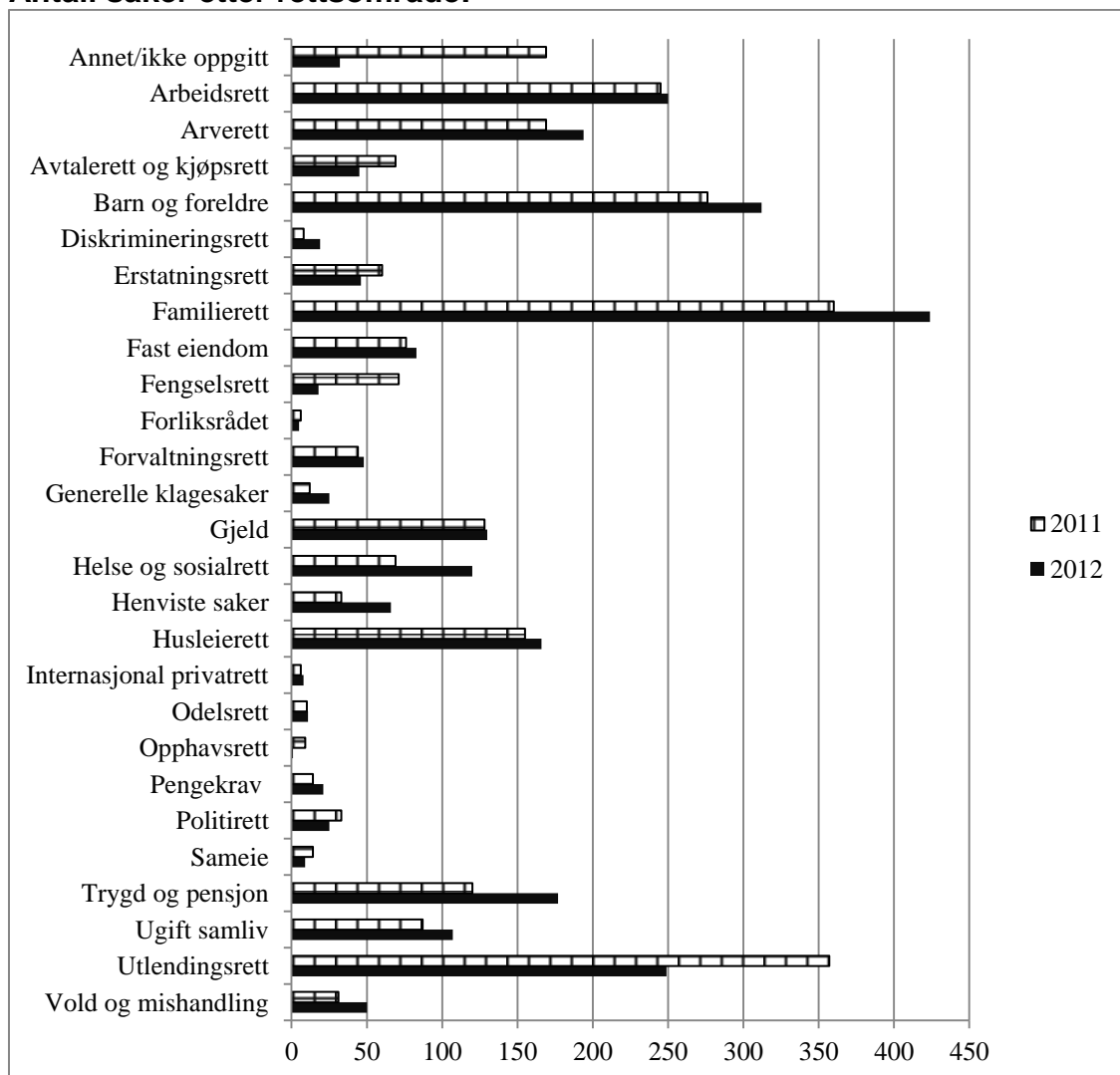
I 2012 har det kommet to nummer av JURKe magasinet. Formålet med JURK magasin er å rette fokus på erfaringer vi gjør i JURK, både gjennom saksbehandling, rettighetsinformasjon og rettspolitisk arbeid. Vi ønsker også å rette fokus på kvinners rettsstilling i samfunnet ved å gjøre kvinner mer bevisste på sine rettigheter. Vi ønsker at magasinet skal ha en opplysende og bevisstgjørende effekt, slik at konkrete eksempler og temaer fra hverdagen blir belyst.

4 Saksbehandling

4.1 Oversikt

Under finner du en oversikt over antall saker vi har på ulike rettsområder i 2011 og 2012. Totalt hadde vi 2641 saker i 2012, en økning på kun 8 saker fra 2011. Vi har hatt et noe synkende antall saker sett i forhold til 2009, da vi hadde en topp, men dette har nå stabilisert seg på ca. 2.630 saker i 2011 og 2012. Dette er en ønsket utvikling. Dersom vi ikke ansetter flere medarbeidere er det ønskelig for organisasjonen at vi ikke har flere saker enn dette for å ha nok tid til rettighetsinformasjon og rettspolitikk. Vi har arbeidet målrettet for å få en vridning mot mer utsatte kvinnegrupper, og statistikken vår tyder på at vi har klart å få til dette.

Antall saker etter rettsområde:

Vi ser noen variasjoner av mengden saker innenfor de ulike saksområdene. Noe er naturlige variasjoner, eller at vi i 2011 hadde en «annet»-kategori som vi fjernet i 2012. Det at vi i 2011 opprettet en egen saksbehandlingsgruppe som skulle jobbe med familierett forklarer økningen i sakene som gjelder familierett og barn og

foreldre. I tillegg forklares nok en del av endringene med at vi i 2012 endret på våre rutiner for saksmottak, slik at de som jobber med feltet nå tar inn sine egne saker.

Det har skjedd en markant nedgang i antall utlendingssaker, uten at vi har noen god forklaring på hvorfor. Ellers ser vi økninger i antall saker om helse- og sosialrett, trygd og pensjon og vold og mishandling.

4.2 Saksbehandlingsområder¹

Arbeidsrett

JURK har innenfor arbeidsretten en del saker om manglende utbetaling av lønn- og manglende utbetaling av sykepenger. Spesielt kan sakene om manglende utbetaling av sykepenger by på problemer da de ligger i grenseland mellom trygdesaker og arbeidssaker. JURK har i 2012 bistått en rekke klienter med å sende påkrav til arbeidsgiver der det urettmessig har blitt holdt tilbake lønn- og/eller sykepenger.

Vi har også hatt en del saker vedrørende ulovlig midlertidig stillinger. Disse sakene er ofte vanskelige fordi klienten i frykt for ikke å få fornyet den midlertidige stillingen kvier seg for at JURK skal kontakte arbeidsgiver og informere om at den midlertidige ansettelsen er ulovlig.

Vi har i løpet av 2012 sett en økning av saker angående ufrivillig deltid.

JURK har også hatt en økning av saker med unge arbeidstakere som klienter. I disse sakene har vi sett at flere av de unge arbeidstakerne ikke har formriktige arbeidsavtaler, eller arbeidsavtaler i det hele tatt. I tillegg er det et problem at de ikke får lønnen de har krav på.

I løpet av året har JURK bistått klienter i to forhandlingsmøter, ett drøftelsesmøte og to saker i forliksrådet. I tillegg har vi sendt over tre saker til pro bono advokat for behandling.

Ellers består endel av vårt arbeid i å gi opplysning og veiledning til klienter om hvilke rettigheter de har, og hva de kan kreve i henhold til kontrakt og lov.

Arverett

Spørsmålene JURK mottar vedrørende arv knytter seg særlig til uskifte, ektefellers arverett, arverekkefølgen og arvetavlen, barns pliktdelsarv og legalarvingers forhold til testament. JURK har i 2012 begynt å gå konkret inn i arvesakene. Dette medfører

---

¹ Grunnet noen tekniske utfordringer med overgang til nytt system med felles underkategorier for alle rettshjelpstiltakene, har det ikke vært teknisk mulig å hente statistikk på antall saker etter undergrupper innenfor hvert hovedområde. Dette kommer vi tilbake til i årsrapport for 2013.

økt vanskelighetsgrad og tidsbruk. JURK bistår ikke med opprettelse av testament eller tolkning av testament.

Avtalerett

JURK bistår med generell avtaletolkning samt utforming av forlikssklage dersom det er nødvendig å etablere et tvangsgrunnlag for å få oppfylt en avtale eller inndrive et pengekrav.

Barn og foreldre

Vi har mange saker om barnefordeling, foreldreansvar og samvær, for eksempel reisekostnader i forbindelse med samvær, samt barnebidrag. For fastsettelse av barnebidrag henviser vi til Nav sine nettsider. En del saker der klientene ønsker å klage på behandling av barnevernet og tiltakene som er blitt innført. Ellers er det veldig mange som lurer på hva foreldreansvar innebærer, og om vi kan ta barnefordelingssaker og hva som vektlegges i disse. Da vi ikke tar saker til retten har det i hovedsak vært fokus på å gi generell informasjon til klientene i disse sakene.

Bolig

De siste årene har vi sett en stadig økning i antall saker vedrørende fast eiendom, og økningen fordeler seg jevnt over alle problemstillinger.

De fleste sakene JURK har innenfor kategorien bolig gjelder mangler ved endt leieforhold, oppsigelse av leieforhold og dekning av utgifter i forbindelse med leie av leiligheten. Vi har mange husleiesaker, særlig saker som handler om depositum, uteblitt husleie og strømforhold. Vi ser at det hersker stor uvitenhet om disse områdene. Vi bistår både leietakere og utleier.

JURK gir også konkret veiledning i de fleste andre saker som berører fast eiendoms rettsforhold, blant annet servitutter, hevd, nabokonflikter og rettsvernsspørsmål.

Det er i tillegg mange klienter som tar kontakt med oss som har spørsmål om styrers og generalforsamlingers beslutningsmyndighet. Vi ser at det er mange som ikke vet hva styret eller generalforsamlingen har lov til å vedta i borettslaget eller sameiet, og hvordan de skal få gjennom en sak i generalforsamlingen. Typiske stridssaker er jo om styret har myndighet til å fatte et vedtak om for eksempel vedlikehold av sameiet eller borettslaget.

Vi ser at nedgangen i odels- og åsetesaker fra 2011 har ytterligere fortserket seg i 2012. Dette kan muligens ha å gjøre med at det er blitt kjent at JURK ikke lenger gir konkret hjelp i slike tvister.

Diskriminering

De fleste sakene JURK har fått inn på diskrimineringsområdet er der klientene på en eller annen måte har blitt diskriminert på arbeidsplassen. JURK ser at det både foregår diskriminering i ansettelsesprosessen, men også diskriminering i form av forskjellsbehandling mellom arbeidstakere på arbeidsplassen. For eksempel har vi hatt flere saker hvor en arbeidstaker med nedsatt funksjonsevne ikke har fått tilstrekkelig tilrettelegging på arbeidsplassen. Diskriminering av gravide er også en type problem vi ser en del av i vårt arbeid, her er arbeidsgiver ofte kreativ med tanke på begrunnelse, mens det ganske klart i realiteten bunner i et ønske om å bli kvitt den gravide arbeidstakeren.

Vi har i tillegg hatt noen saker som går på trakassering og rasistiske uttalelser på arbeidsplassen.

I løpet av året har JURK bistått klienter én gang i likestillings- og diskrimineringsnemda.

Ekteskap

Mange kvinner kontakter JURK vedrørende sine juridiske rettigheter under ekteskapet, i forhold til underholdsplikt, gjeld og vedlikehold av felles bolig. Brosjyrer blir ofte sendt sammen med brevet, slik at kvinnen kan sette seg inn i regelverket mer generelt i tillegg til sin konkrete sak. I noen tilfeller er det nok å gi informasjon om kvinnens rettigheter, vi hjelper kvinnen til selvhjelp. I andre saker går vi mye sterkere til verks, eksempelvis setter vi opp hele skiftet. Den største saksmengden angår ekteskapets opphør. Mange kvinner legger til grunn at det er 50/50 deling av boet, hvis det ikke foreligger en særavtale, men de er ikke klar over at loven har lagt opp til en skjevdelingsregel som kan føre til at mannen (for så vidt kvinnen også) kan holde utenfor det han tok med inn i ekteskapet, arv og gaver gitt fra andre enn ektefellen.

I 2012 har JURK hatt veldig mange saker som omhandler deling etter endt samboerforhold. I 2012 begynte vi for fullt med skifte både ved endt ekteskap og ved endt samboerskap. Da rettsreglene i ekteskap er klare som følge av ekteskapsloven har det krevd mindre energi å utføre et skifte ved endt ekteskap enn ved endt samboerskap. Selv om det tar tid med innhenting av informasjon om spesielt skjevdelingsmidler.

Innen ekteskap har vi hatt en del spørsmål om inngåelse, rådighet av sine egne eiendeler under ekteskap, utkastelse og separasjon.

Mange klienter ønsker hjelp med å klage på advokaten. Vi opplever at det er mange advokater som tar på seg oppdrag i familierett som ikke er så flinke i familierett.

Fengselssaker

Vi opplever at det er et stort behov for rettighetsinformasjon og konkret rådgivning overfor innsatte. Vi vurderer hvorvidt rettighetsinformasjon, i form av foredrag burde gis i fengsel også. Kvinner i fengsel er en minoritet blant innsatte i Norge og møter andre problemer enn menn i møtet med straffeapparatet. Dette kan typisk dreie seg om problemer i forhold til samvær med barn man har hatt boende fast hos seg, eller graviditet og funksjonshemming i fengsel. Vi får også inn mange spørsmål om straffegjennomføring; herunder særlig telefontid og tolk, gjeld, vold og mishandling. Vi har erfart at gjeld er et særdeles gjennomgående problem for innsatte, og at hjelpeapparatet er svekket på dette punktet.

For å nå ut til klientmassen har vi hatt fast mottak på Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt, Ravneberget -, Sandefjord- og Drammen fengsel rullerense hver tirsdag. Ved hvert besøk holder vi et informasjonsmøte med påfølgende saksmottak. Antall klienter per mottak har vært varierende.

Vi har våren 2012 økt samarbeidet med fengslene, og særlig ved gjenopptatt kontakt med tilbakeføringskoordinator på Bredtveit. Fengslene har første del av 2012 blitt mye bedre på å ta JURK i mot. I motsetning til før, da det ofte opplevdes som ukjent at vi skulle komme, blir vi i større grad i dag kontaktet av fengselet selv, for å høre om vi kan komme tidligere enn avtalt eller oftere. Det er fortsatt noen ganger hvor fengslene opplyser oss om at det ikke er noen innsatte som ønsker å snakke med oss. Dette har særlig vært i Drammen fengsel, Ravneberget og noen få ganger Bredtveit. Vi tror at dette dels skyldes manglende kunnskap om JURK og hva vi kan bistå med, og hva slags hjelp de innsatte får til håndtering av for eksempel gjeld. Vi ser at infomøtene vi holder er nødvendig for at kvinnelige innsatte blir bevisst på hva vi kan bistå med. Det har også skjedd flere ganger at vi har holdt mottak til tross for at vi i utgangspunktet fikk beskjed om at ingen innsatte hadde meldt seg, og da kommer det klienter.

Vi har også opplevd i flere fengsler i 2012 at få eller ingen av de innsatte hadde tilstrakkelig norskkunnskaper eller enhelskunnskaper til å at vi kunne ta inn deres saker. Dette mener JURK er svært urovekkende da vi mener disse store språk- og kommunikasjonsproblemene bidrar til å svekke rettssikkerheten til de innsatte dramatisk.

Til sammenligning opplever vi en helt annen situasjon i for eksempel Sandefjord fengsel der det for det meste sitter innsatte med norsk etnisk bakgrunn på kortere dommer. Når JURK har foredrag og mottak der, registrerer vi nesten to saker per innsatt per mottak.

JURK mener det ikke er noen grunn til å tro at de innsatte ved for eksempel Sandefjord fengsel har et mye større udekket rettshjelpsbehov enn de andre

kvinnefengslene på Østlandsområdet. Vi mener disse store forskjellene i hovedsak skyldes språk- og kommunikasjonsproblemene vi står overfor.

Vi mener tolketjeneste ved mottak i fengslene ville forbedret rettssikkerheten til de innsatte betraktelig.

Gjeldssaker

JURK bistår klienter som har større eller mindre gjeldsproblemer, blant annet med å få betalingsutsettelse, rentefritak eller med å opprette nedbetalingsavtaler med kreditorene. I noen tilfeller kommer vi også med forslag til endelig oppgjør med kreditorene. Dette opplever vi relativt ofte at kreditorene aksepterer. Er det ikke mulig å komme til enighet med kreditorene angående betalingen av gjelden, kan JURK bistå med å fremsette søknad om frivillig eller tvungen gjeldsordning gjennom namsmannen.

JURK har begynt å trappe ned på bistå klienten med innhenting av gjeld. Begrunnelsen for dette er først og fremst hjelp til selvhjelp, og at det ikke er noe juridisk spørsmål ved innhenting av gjeld. Det vurderes fra sak til sak hvorvidt vi hjelper til med dette, men vi har mot slutten av våren 2012 begynt å sende et forslag til hvordan innhenting kan gjøres og en adresseliste over kreditorer til klienten.

I forbindelse med nedtrapping av bistand til gjeld i fengsel, har VOF forsøkt å kartlegge hvor og av hvem de innsatte kan få hjelp til dette andre steder. Vi har opplevd at det er noen gjeldsrådgivere i kommunen, men at det er svært lang ventetid for å få hjelp av disse.

Helse og sosialsaker

I sosialsakene bistår JURK ved å gi generell veiledning og informasjon. Vi gjør dette i de sakene der vi ser at Nav ikke har overholdt sin veilednings- og opplysningsplikt. Vi har hatt en økning av saker vedrørende kommunal bolig, bostøtte og midlertidig botilbud. Ofte opplever vi at klienter med behov for midlertidig botilbud ikke har fått informasjon og veiledning om dette fra Nav.

I tillegg har vi en jevn strøm av sosialsaker der klienten trenger stønad til livsopphold. Klientene i disse sakene har ofte lav utdanning og ekstremt dårlig økonomi. Vi ser en økning i personer med minoritetsbakgrunn, og personer som er på introduksjonsprogrammet. Det er et gjennomgående trekk ved disse klientene at de faller mellom to stoler, da de ofte ikke har krav på andre trygdeytelser, og har dårlige norske kunnskaper som medfører vanskeligheter med å komme i arbeid. I tillegg ser vi at mange har aleneomsorg for barn, og store utgifter i forbindelse med det som medfører at de trenger sosialstønad for å ha råd til mat og bolig til familien.

I enkelte tilfeller bistår JURK også i klageprosessen i sosialsakene.

Samboere

JURK får inn mange saker vedrørende de økonomiske forholdene ved samlivsbrudd og rettigheter under samboerskapet. Vi er opptatt av å bevisstgjøre samboere om deres ikke "eksisterende rettigheter". Det hersker mange misforståelser om samboeres rettsforhold. JURK er opptatt av jobbe rettspolitisk med problemer vi ser i saksbehandlingen vår. Det siste året har vi jobbet målrettet for å gi rettighetsinformasjon til samboere, vi ser at dette gir resultater i saksbehandlingen.

I 2012 har vi hatt endel saker som omhandler oppgjør ved endt samboerskap. Da det ikke er noen lov som konkret regulerer dette og de reglene som eksisterer er denne type saker en stor utfordring. Hvor mye skal det til for at noen opparbeider seg sameieandel, er en sentral problemstilling som ofte kommer opp. Ellers har vi innen samboerskap fokusert på forebyggende aktivitet ved å oppfordre klientene våre til å inngå samboeravtale. Da vi ser at veldig få av samboerforhold som ender med brudd har samboeravtale.

Trygd og pensjon

JURK har stor pågang av saker som omhandler ulike ytelser fra Nav. Sakene brer seg over hele spekteret av ytelser.

JURK bistår hovedsaklig våre klienter i klageprosessen overfor Nav. JURK tar da inn vedtaket og gjør en vurdering av om vedtaket bygger på noen juridiske feil. Grunnen til at JURK i utgangspunktet ikke gir generell veiledning om ulike Nav ytelser er at Nav selv har opplysnings- og veiledningsplikt i slike saker. Likevel ser vi at Nav ikke alltid overholder sin opplysningsplikt. I slike tilfeller vil vi derfor også bistå klienten med generell veiledning.

Det siste året har JURK sett en økning i tilbakebetalingskrav fra Nav. Disse kravene er av varierende art, og skyldes ofte feil og forsømmelse fra Nav sin enten på grunn av manglende informasjon til brukerne eller ulike datafeil.

JURK har det siste året sendt en rekke klager om avslag på trygdeytelser, og svært ofte fått medhold, enten ved at saken har blitt omgjort, eller ved at klageinstans har sendt saken tilbake til Nav lokalt for ny behandling.

JURK har det siste året også skrevet noen prinsipielle klager til Trygderetten.

Utlendingsrett

På dette området har JURK i mange år gitt mye generell veiledning. Vi opplever at mye av jobben vår på dette området har gått ut på å forklare klientene hva som skal til for å få oppholdstillatelse i Norge samt forklare dem hva slags vedtak som har blitt fattet mot dem og hvorfor. Utover 2012 opplevde vi imidlertid at spørsmålene til

klientene har blitt mer og mer spesifikke, slik at det ikke i alle tilfeller lenger er tilstrekkelig å sende brev med generell informasjon om regelverket.

Utlendingsretten har et komplisert regelverk. Det er mange forskrifter og interne rundskriv og mange regler å forholde seg til. Dette kan være svært vanskelig for den enkelte utlending. Vi har særlig hatt spørsmål vedrørende familieinnvandring og spørsmål rundt inntektskravet til referansepersonen.

Vi har også fått stadig flere saker vedrørende opphold på selvstendig grunnlag. Dette er til dels vanskelige og omfattende saker. Vi opplever at det i praksis er mye vanskeligere å få opphold på selvstendig grunnlag enn det som er ment fra lovgivers side. Det finnes ingen beviskrav i disse sakene, men vi opplever at kvinnene har store vanskeligheter med å bli trodd. Resultatet er ofte at kvinner velger å bli i voldelige forhold, slik at de har en mulighet til å søke om permanent oppholdstillatelse etter tre år.

JURK har opplevd at klientenes rettsikkerhet er ikke godt nok ivaretatt i utlendingsrettssaker. Vi tror noe av grunnen til dette er for dårlig rutiner på opplæring i saksbehandlingen i offentlige etater. Klientene våre på dette område er ressursvake og har ikke kunnskap om deres rettigheter/om lovverket i det hele tatt.

Vi opplever at vi har utvidet klientmassen vår ved å få inn flere au pair-saker. Dette skyldes først og fremst samarbeidet med Filipino Workers' Organisation og Caritas og vårt rettighetsinformasjonsarbeid mot denne gruppen. I tillegg har vi i en rekke tilfeller gitt muntlig rådgivning under informasjonsmøter og lignende. De vanligste temaene er usaklig oppsigelse/avskjed, arbeidstid, og oppholdstillatelse. Noen av sakene omhandler større eller mindre grad av utnyttelse. Mange spør også om skatteregler, men da må vi henvise til Filipino Workers' Organisation og Skatteetaten.

JURK har det siste året sett en enda større økning av saker om statsborgerskap. Det er ofte klienter som tar kontakt med oss grunnet problemer med å få statsborgerskap for dem selv eller barna på bakgrunn av identitetstvil. Dersom en av foreldrene ikke har klarlagt sin identitet, får barnet avslag på statsborgerskap selv om barnet er født i Norge og en av foreldrene har norsk statsborgerskap. Det har kommet et lovforslag om lovendring som trolig vil løse dette problemet i fremtiden. Klientene som blir rammet av dette kommer spesielt fra Irak og Iran, hvor dokumenter fra dette landet har lite troverdighet ifølge UDI.

Det er også økning i spørsmål om innvandring fra EØS/EFTA- land og registreringsordningen hos Utlendingsdirektoratet.

Volds- og mishandlingssaker

JURK bistår kvinner som er eller har vært utsatt for mishandling, voldtekt, incest eller andre overgrep. Dette gjelder blant annet spørsmål vedrørende anmeldelse og

søknad om voldsoffererstatning. JURK har også hatt noen få saker vedrørende rettfærdsvederlag og kommunal erstatning ved omsorgssvikt under barnevernet.

Sakene hvor vi bistår klientene med å søke erstatning er generelt meget omfattende og tidkrevende. Særlig innhenting av dokumentasjon tar uforholdsmessig lang tid, da vi fra tid til annen må purre på ulike behandlere før de sender nødvendig dokumentasjon. Det å skrive søknad om slik erstatning tar tid, både på grunn av selve saksgangen og den personlige prosessen som hver klient går gjennom.

Mange av klientene behøver støtte og tett oppfølging for å komme seg gjennom den prosessen det er å søke om voldsoffererstatning og rettfærdsvederlag. Årsaken til dette er blant annet at klientene ofte er sårbare og gjerne lider av store psykiske skader som følge av overgrepene. I disse sakene blir vår rolle som medmenneske ofte viktig hjelp for klienten.

Gjennom vårt arbeid med andre saker møter vi også relativt ofte kvinner som har vært utsatt for vold av sine nærmeste.

Vi opplever også at vold i nære relasjoner er et stort problem og at dette er kvinner som trenger bedre opplysning om sine rettigheter. Mange anmelder ikke, av ulike grunner, og de oppsøker heller ikke annen form for hjelp. Det er et stort udekket behov for tilgjengelig informasjon om hva man kan gjøre og hvilke rettigheter man har som voldsutsatt kvinne.

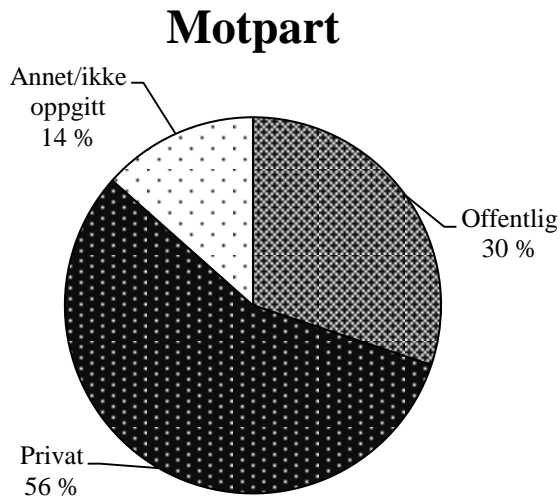
Mange kvinner bagatelliserer den volden de har blitt utsatt for. En del føler seg selv ansvarlig, og tror den behandlingen de blir utsatt for er rettmessig. Mange er usikre på hva de kan og hva de ønsker å gjøre videre. De er redd for at de ikke vil bli hørt og at deres problemer er for små til å bli tatt alvorlig. Vold i nære relasjoner fører til andre problemer for disse kvinnene, ikke bare fysisk, men også psykisk, økonomisk osv.

Vi får også spørsmål om hva man kan foreta seg i en krisesituasjon hvor kvinnen er midt i en voldssituasjon. Dette gjelder i flertallet av tilfellene vold i nære relasjoner. Vi gir informasjon om Krisesenteret, bistandsadvokatordningen, sikkerhetstiltak som voldsalarm og besøksforbud, og viktigheten av politianmeldelse.

Vi opplever, på tross av at vold i nære relasjoner skal være et satsningsområde, at kvinner som tar kontakt med politiet blir møtt med uvitenhet. Vi har fått tilbakemeldinger på at kvinnene som forsøker å anmelde et familiemedlem for vold ikke blir tatt alvorlig, at hun får feil opplysninger fra politiet og/eller at hun blir frarådet å anmelde da politiet ikke vil bruke ressurser på saken siden den uansett vil bli henlagt.

4.3 Motparter

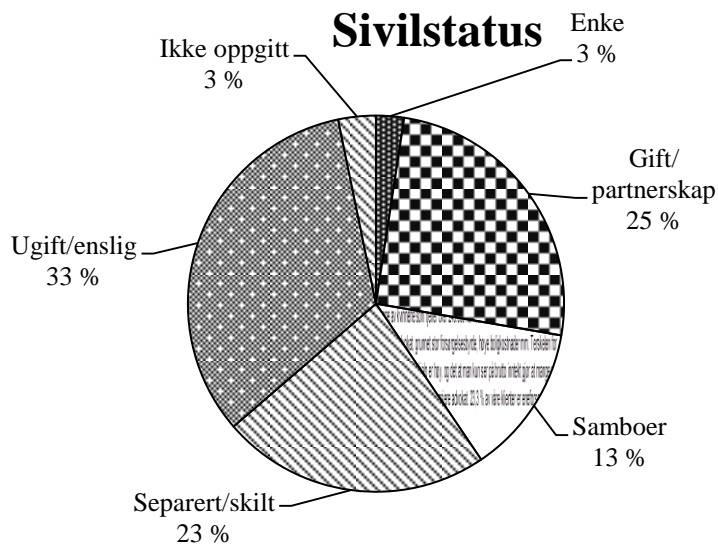
I de fleste sakene er motparten en privatperson, mens i 30 % av sakene er det offentlige motpart, jf. diagram under:

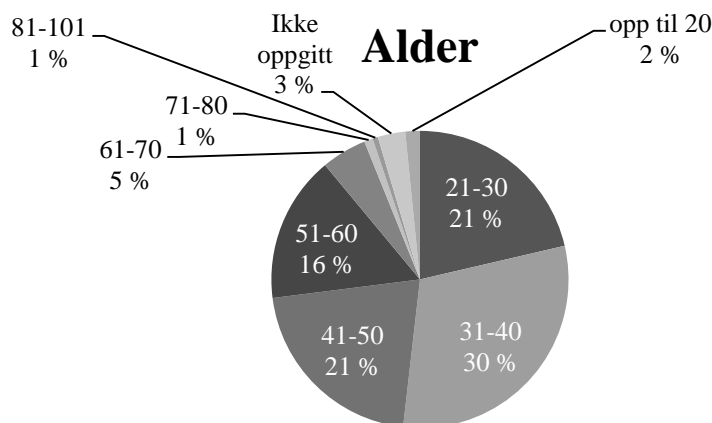

4.4 Klientene

I dette kapitlet gir vi en enkel oversikt over hvem våre klienter er mht. de vanligste kriteriene. I kapittel ser vi nærmere på hvorvidt vi når de klientene som har størst behov

Sivilstatus og alder

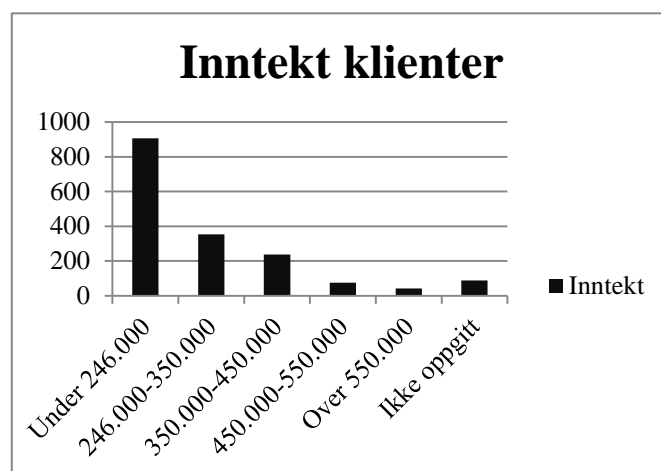

Inntekt og forsørgeransvar

Som vi ser av tabellene til høyre, tjener 53 % av våre klienter under 246.000, mens ytterligere 21 % tjener mellom 246.000 og 350.000. 408.000 kroner var gjennomsnittslønnen for alle kvinnelige ansatte i Norge i 2011, tall for 2012 foreligger ennå ikke.²

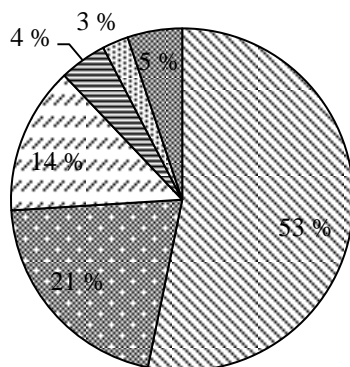
Det betyr at nærmere 9 av 10 av JURKS klienter tjener under gjennomsnittet.

Mange av kvinnene som tjener over 246.000 har realiteten få eller ingen frie midler til å engasjere advokat, grunnet stor forsørgelsesbyrde, høye boligkostnader mm. Terskelen for innvilgelse av fri rettshjelp er høy, og det at man kun ser på brutto inntekt gjør at mange står uten reelle muligheter for å engasjere advokat. 23,3 % av våre klienter er eneforsørgere, av disse tjente 50 % over 246.000 brutto.

Inntektsnivå etter andel av klientmasse

Under 246.000
  246.000-350.000
  350.000-450.000
 450.000-550.000
  Over 550.000
  Ikke oppgitt

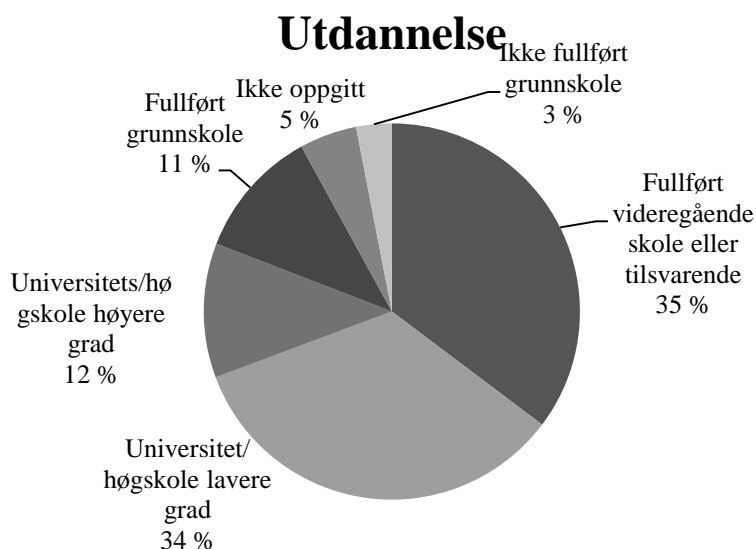
² http://www.ssb.no/minifakta/main_05.html

Utdannelse og språkkunnskaper

Ca. 1/3 av våre klienter har fullført videregående skole, mens nesten halvparten, 46 %, har høyere utdanning. Drøye 31 prosent av kvinner bosatt i Norge som er 16 år og eldre har universitets- eller høyskoleutdanning, i følge SSB.³ Det betyr at klientene våre i snitt har mer utdanning enn den norske befolkningen generelt.

Bare 53 % av klientene med høyere utdanning er i arbeid. Vi kan ikke se noen klare mønstre som forklarer hvorfor, bare 20 % av denne gruppa snakker dårlig norsk, og over halvparten kommer fra Schengenland inkludert Norge. Over ¾ av klientene våre snakker flytende norsk. Men vi ser at mange sliter mer skriftlig, og jobber med å finne måter å kartlegge hvordan vi skal kommunisere skriftlig, bl.a. jobber vi mye med lett norsk.

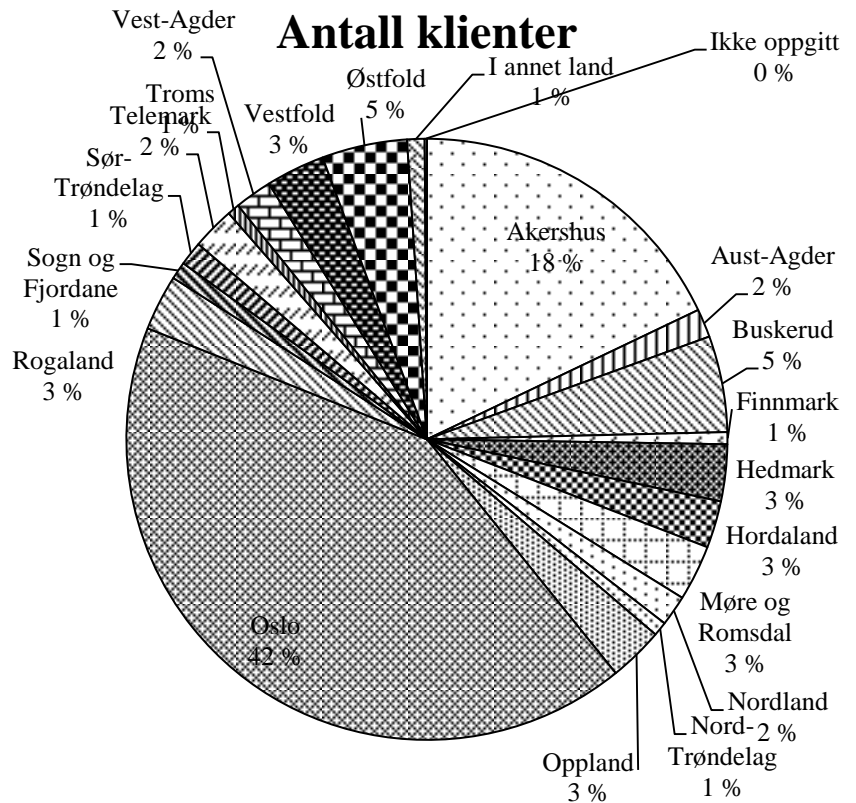

³ <http://www.ssb.no/utniv/> og <http://www.ssb.no/utniv/tab-2012-06-19-01.html> lest 15.2.2012.

Bosted

JURK behandler saker for kvinner som er bosatt over hele landet. De fleste av klientene kommer imidlertid fra Oslo og Akershus. Det er ingen signifikante endringer fra fjoråret mht. hvor i landet klientene våre kommer fra, etter at vi så en markant økning av klienter fra andre deler av landet da vi startet med rettighetsturné i 2010.

Fylke	Antall klienter
Akershus	305
Aust-Agder	26
Buskerud	88
Finnmark	11
Hedmark	52
Hordaland	43
Møre og Romsdal	51
Nordland	28
Nord-Trøndelag	13
Oppland	50
Oslo	712
Rogaland	51
Sogn og Fjordane	16
Sør-Trøndelag	22
Telemark	39
Troms	11
Vest-Agder	34
Vestfold	54
Østfold	78
I annet land	16
Ikke oppgitt	2
Total:	1704

Statsborgerskap og landbakgrunn

JURK ser et klart behov for å vite noe om våre klients landbakgrunn, da vi ser at ulike grupper har ulike utfordringer og ønsker å dokumentere dette i tillegg til å tilpasse vår rettighetsinformasjon mot ulike grupperinger. Fra 2012 forsøker vi å utnytte de ressursene nettverk at folk med samme landbakgrunn utgjør for å gi mer tilpasset rettighetsinformasjon. Vi har forsøkt ulike modeller, to forskjellige bare i 2012, da vi innførte kategorien «landbakgrunn» i tillegg til statsborgerskap 2. halvår. Da vi ved en feil ikke førte «norsk» som egen kategori første halvår, er statistikken for 2012 ikke så veldig presis, så de spennende funnene må vente til årsrapporten for 2013. Det vi vet er følgende:

Andel klienter etter statsborgerskap

Statsborgerskap	Prosentandel
Schengenland ⁴	54,34 %
Norsk	28,29 %
Afrika sør for Sahara	4,11 %
Øst-Asia	3,93 %
Midtøsten og Nord-Afrika	2,52 %
Øst-Europa utenfor Schengen	1,94 %
Sør-Asia	1,58 %
Latin Amerika	1,17 %
Ikke oppgitt	1,12 %
Nord-Amerika	0,70 %
Sentral Asia	0,18 %
Oseania	0,12 %

⁴ Inkl. norske statsborgere 1. halvår.

5 Oppsøkende rettighetsinformasjon og saksmottak

5.1 Innledning

Retten til rettighetsinformasjon har lenge vært en stor satsning hos JURK, og arbeidet vårt har de siste årene blitt profesjonalisert og videreutviklet på bakgrunn av forskningen til Tina Storsletten Nordstrøm om hvilke krav FNs menneskerettighetskonvensjoner stiller til rettighetsinformasjon. I Regjeringens handlingsplan Likestilling 2014 er JURK nevnt som Regjeringens samarbeidspartner når det gjelder rettighetsinformasjon til innvandrerkvinner.

Fra 2010 har JURK mottatt støtte fra IMDi til ulike prosjekter som omhandler rettighetsinformasjon til innvandrerkvinner. Vi har derfor hatt mulighet for å arbeide med foredragene, samarbeidspartnere og statistikk og rutiner på en helt annet måte enn tidligere. Foredragene har også blitt revidert i en lett norsk profil. I 2012 holdt vi 44 foredrag i Oslo-området, og 20 på turné. I gjennomsnitt er det ca 20 tilhørere per foredrag. Vi merker en økning i antall henvendelser etter at vi har vært ute på rettighetsturné.

5.2 Metode

JURKs metode for rettighetsinformasjon

En av grunnpilarene i alt vårt arbeid er nært samarbeid med andre, og dette forsøker vi stadig å videreutvikle. Derfor utvikler vi både foredrag og andre tiltak i svært tett dialog med ulike fagmiljøer, organisasjoner og representanter for målgruppene.

Vår metode for formidling av rettighetsinformasjon er basert på Tina Nordstrøms arbeid i JURK og hennes forskning ved avdeling for kvinnerett ved Juridisk fakultet, UiO, nærmere bestemt på erfaringsinnhenting fra JURKs rettighetsinformasjonsarbeid gjennom flere år, samt utredning av hvilke krav FNs menneskerettighetskonvensjoner stiller til rettighetsinformasjon. Kort sagt går den ut på at rettighetsinformasjonen må være

- 1) reelt forståelig,
- 2) reelt tilgjengelig,
- 3) kvalitetssikret, og
- 4) relevant for personen i den situasjonen hun måtte befinne seg i.
- 5) Statens plikt til å gi rettighetsinformasjon må også balanseres opp mot den enkeltes ansvar for selv å innhente informasjon.

Dette danner grunnlaget for hvordan vi arbeider, og rent praktisk innebærer denne metoden følgende tiltak:

- 1) For å sikre at informasjonen er forståelig, arbeider vi mye med lett norsk, og går gjennom foredragene med lærere på voksenopplæringen. Vi lager

tegninger og illustrasjoner til foredragene, og vi bruker rollespill under fremføringen. Dersom språkkunnskapene er dårlige, setter vi ofte folk sammen i grupper etter språk, slik at de kan oversette for hverandre. Vi sender også ut ordliste til voksenopplæringene med sentrale ord og begreper, slik at disse kan gjennomgås på forhånd.

- 2) For å sikre at rettighetsinformasjonen er reelt tilgjengelig, reiser vi ut på de møteplassene folk befinner seg på: foreninger, voksenopplæringer, krisesentre osv. Vi har også saksmottak etter hvert foredrag for å sikre at informasjonen følges opp av mulighet for skreddersydd rettighetsinformasjon og eventuell rettshjelp.
- 3) For å kvalitetssikre informasjonen blir den gjennomgått av en ansatt ved Juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo. Vi har også jevnlige evalueringer og revisjoner av foredragene våre.
- 4) For å sikre at informasjonen er relevant, er vi i stadig dialog med brukergruppene og kontaktpersoner. Vi legger stor vekt på dialog med tilhørerne under foredragene, og kartlegger hvilke spørsmål som stilles. Vi innhenter også systematiske evalueringer fra kontaktpersoner etter hvert foredrag, i tillegg til egenevaluering.
- 5) Vi arbeider ut fra prinsippet om hjelp til selvhjelp, og gir mye informasjon om hvor man kan finne mer informasjon.

5.3 Faste informasjonprogrammer til minoritetskvinner

JURK har de siste årene drevet systematisk oppsøkende virksomhet overfor innvandrerkvinner. Målet har vært å nå disse kvinnegruppene med samme tilbud som vi har til resten av landets kvinner; gratis juridisk rådgivning, forebyggende og rettsopplysende arbeid og rettspolitisk engasjement.

Mange minoritetskvinner har et stort udekket behov for informasjon om rettigheter og plikter i det norske samfunn. Vi ser dog at gruppen "minoritetskvinner" er svært sammensatt, og at vi har behov for et omfattende samarbeid med kvinnene selv og deres ressurspersoner for å kunne gi dem den informasjon de trenger mest. Som en følge av dette har vi i 2012 derfor startet et pilotprosjekt med mer målrettet informasjon mot ulike grupper innvandrerkvinner gjennom et «train the trainers»-opplegg kalt jussambassadører i tillegg til vår faste foredragsvirksomhet.

Kombinasjonen informasjon og saksmottak er en god måte å nå mange kvinner på, siden dette senker terskelen for å søke hjelp med egen sak. Vi får tilbakemeldinger fra innvandremiljøene på at det i tillegg er et stort behov for kompetanseheving hos ressurspersoner i disse miljøene som allerede formidler mye juss og informasjon om

det norske samfunnet på morsmålet. Dette er bakgrunnen for jussambassadør-prosjektet.

Innføring i norsk rett

Siden 2005 har en gruppe holdt foredrag for innvandrerkvinner om sentrale rettigheter og plikter i Norge. Foredraget dreier seg om rettigheter knyttet til ekteskap, opphold i Norge, barn, husleie, arbeidsrett, fri rettshjelp samt vold og mishandling. I år har gruppen holdt foredrag. Opplæringen er blant annet holdt på voksenopplæringscentre, Røde Kors' kvinnekafeer eller frivilligsentraler. Vi har også hatt saksinntak i sammenheng med foredragene. Dette gjør vi fordi vi vet at mange av de kvinnene vi treffer der, ikke kommer til kontoret vårt av seg selv, og heller ikke har mulighet til å ringe som følge av mangelfulle språkkunnskaper.

Kvinnene vi har møtt er fra mange forskjellige land, blant annet Kina, Thailand, Burma, Kambodsja, Sri Lanka, India, Pakistan, Afghanistan, Somalia, Marokko og Polen. De fleste har vært i Norge mellom ett og tre år, men vi har også møtt kvinner som har vært i Norge i 10 år. Språkkunnskapene er veldig varierende, og dette er relativt utfordrende.

Flere kvinner blir overrasket over informasjonen vi gir, ikke minst informasjonen om at man har innsynsrett i ektefellens økonomi samt at det ikke er lov å slå barn. Ellers har kvinnene ofte spørsmål om Nav-saker og om oppholdstillatelse.

I desember 2010 holdt vi vårt første skoleprosjekt for menn – i en separat gruppe. Samme innhold – fokus på reell likestilling mellom kjønnene. Vi opplever et stort, udekket rettsinformasjonsbehov for menn, og vi har i 2012 videreutviklet vårt arbeid med å nå denne gruppen, gjennom evalueringer fra ressurspersoner i miljøene som deltar på foredragene, gjennomgang av ansatte ved Oslo og Bærum voksenopplæring, og egevalueringer. For å gi kvinnene reell mulighet til å endre på forholdene sine i privatlivet og i arbeidslivet er det helt vesentlig at mennene kan være støttespillere og ikke motstandere, og JURK innser at vi også har et ansvar i denne sammenheng. Vi tilbyr derfor i noen grad foredrag for menn.

Arbeids- og diskrimineringsprosjektet

Prosjektet som omhandler rettighetsinformasjon innen diskriminering ble startet i samarbeid med Avdeling for kvinnerett, barnerett, likestillings – og diskrimineringsrett, KVIBALD, ved UiO, og cand.jur. Tina Nordstrøm og professor Anne Hellum i 2010. Prosjektet har utviklet et informasjonsprogram om diskrimineringsvernet til innvandringskvinner.

Da det har vært vanskelig å få booket tilstrekkelig mange foredrag med temaene diskrimineringsrett, vold og mishandling, brukte vi første del av semesteret til å omarbeide foredraget noe. Vi har beholdt modulen som omhandler diskriminering, trakassering og rasisme, men erstattet vold og mishandling med arbeidsrett.

Bakgrunnen for endringen har i hovedsak vært å gjøre foredraget mer attraktivt. Vi har valgt å legge til arbeidsrett, både fordi dette er et tema som mange innvandrerkvinner er interesserte i å lære mer om, samtidig som vi vet at dette er et livsområde hvor diskriminering foregår. Modulen som tar for seg vold og mishandling er fortsatt med i JURKs andre rettighetsinformasjonsprosjekt, skoleprosjektet. Etter endringene har foredraget blitt noe lengre, og tar nå 2x45 minutter. Om det skal gjøres videre endringer ønsker vi i hovedsak å utforme et diskrimineringsrettseksempel som gjelder hijab, og å lage et arbeidshefte som kan brukes i voksenopplæringsklassene etter at vi har vært der. Vi vurderer også å utvikle foredraget til å omfatte flere temaer i moduler som kan settes sammen etter ønske fra tilhørerne. Det er et stort behov for kunnskap om arbeidsrett også blant innvandrerkvinner.

Evalueringskjemaene fra kontaktpersoner og egevalueringsskjemaene tilsier at foredragene har vært vellykkede. Av positiv tilbakemelding har kontaktpersoner lagt vekt på at vi har oppnådd god toveis kommunikasjon og vært pedagogiske. Kontaktpersonene har også vært fornøyde med temaene som behandles. Vi har også selv opplevd at det har vært vanskeligere å holde tidsskjemaet etter at foredraget er blitt bygget ut. Dette kan skyldes at vi ved å begynne med arbeidsrett får en større deltakelse fra tilhørerne, som opprettholdes gjennom hele foredraget. Tidligere har vi slitt mer med å få i gang diskusjon, mens vi nå må fokusere mer på å begrense denne. Selv om dette er en utfordring, ser vi det som en positiv utvikling.

Når det gjelder spørsmålene vi mottar fra tilhørerne, er disse fortsatt sprikende. Vi har inntrykk av at tilhørerne i større grad enn tidligere tar opp konkrete problemstillinger de selv eller bekjente har opplevd. Dette er interessant for oss, men det er ikke alltid vi kan besvare så komplekse spørsmål på stående fot. Dersom det kan være aktuelt å ta disse spørsmålene inn og saksbehandle, gjør vi dette, men mange av sakene handler om hendelser som ligger langt tilbake i tid. Vi informerer da gjerne om hvor de skal ta kontakt dersom de havner i en liknende situasjon igjen.

For å lese mer om prosjektet vises det til Publisering i Kvinnerettslig skriftserie våren 2011.

Au pair

I november 2010 gjennomførte JURK en idedugnad om rettighetsinformasjon til minoritetskvinner. Vi fant da at det trengs økt fokus på to grupper kvinner; familiegjenforente og au pairer. 2011 var året au pair-prosjektet ble startet, og vi har fått midler til dette prosjektet fra IMDi i både 2011 og 2012. Vi begynte i 2011 med å ha dialogmøter sammen med Caritas og Filipino Workers' Organisation (FWO), med så mange au pairer vi kunne få tak i, til sammen ca 30 au pairer, primært filippinske. Målet med disse møtene var både å kartlegge hvilke problemer au pairer hadde, og utarbeide et brev til Justisdepartementet med en rekke innspill til hva som burde

endres. I 2012 har vi utviklet et fast foredrag, en brosjyre og en rapport om au pairers rettsstilling.

Våren 2012 hadde vi et samarbeid med Caritas om fast saksmottak for alle arbeidsinnvandrere, deriblant au pairer, annenhver tirsdag på Caritas' infosenter for arbeidsinnvandrere, fra januar 2012. Da det var få som benyttet seg av tilbudet, gikk vi over til å holde faste foredrag i den katolske kirke i stedet.

I løpet av høsten organiserte vi faste foredrag med saksmottak for au pairer hos Oslo katolske bispedømme, etter messene på tagalog ca hver annen fredag. Vi har også holdt foredrag på en samling arrangert av au pair-byrået Energy, samt to foredrag på norskkursene hos den filippinske ambassaden, sammen med Politidirektoratets koordineringsenhet mot menneskehandel (KOM) og KRIPOS. Totalt har vi holdt 9 foredrag for au pairer i 2012.

Vi har hatt ca. 80 saker som gjaldt au pairer i 2012. Vi ser at terskelen fort blir for høy dersom de kun henvises til vanlig saksmottak hos JURK, de fleste henvendelsene kommer via Filipino Workers' Organisation, ambassaden og au pair-byrået Atlantis. De vanligste temaene er usaklig oppsigelse/avskjed, arbeidstid, og oppholdstillatelse. Noen av sakene omhandler større eller mindre grad av utnyttelse. To av sakene våre er videresendt til advokat for anmeldelse for menneskehandel til tvangsarbeid. Begge er under etterforskning, og tiltale vurderes i den saken som har kommet lengst. Vi har hatt møter med Oslo Politidistrikt og ROSA-prosjektet for å kartlegge hvordan vi best kan samarbeide om disse sakene. På disse møtene har advokatene som jobber med slike saker vært invitert, sammen med au pair-byråene, FWO, Caritas og andre.

Mange spør også om skatteregler, men da må vi henvise til Filipino Workers' Organisation og Skatteetaten. Vi inviterte derfor Skatteetaten på et av informasjonsmøtene på fredager.

Vi har funnet ut at så godt som alle au pairer er å regne som arbeidstakere, og er omfattet av arbeidsmiljøloven. I saksbehandlingen vår oppdager vi stadig nye problemstillinger dette reiser, som vi fortløpende forsøker å løse, bl.a. i samråd med KVIBALD ved Juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo, advokater, LO, og andre.

Vi har utviklet et tett samarbeid med alle andre vi vet om som jobber aktivt med eller jevnlig møter au pairer: FWO, den Filippinske ambassade, Oslo Katolske Bispedømme, Caritas, au pair-byråene Energy og Atlantis m.fl. Dette arbeidet viderefører vi når det nå er opprettet et infosenter for au pairer, organisert av Norsk Folkehjelp i samarbeid med Fagforbundet. Vi har hatt kompetanseoverføringsmøter med disse. I tillegg har vi hatt en jevnt dialog med fagbevegelsen, særlig LO sentralt. Vi har også en god dialog med UDI og Justisdepartementet angående svakheter i regelverket og ordningen som sådan.

Diskriminering på tvers

Diskriminering på tvers er et samarbeid mellom JURK og LDO. Prosjektets mål er å gi informasjon om diskrimineringsvernet til grupper som ikke oppsøker LDO. Gjennom prosjektet forsøker vi å dokumentere tilfeller av diskriminering og mangler ved håndhevingsapparatet for diskrimineringsvernet. På JURKs initiativ arrangerer LDO et heldags opplæringsseminar i diskrimineringsrett for alle rettshjelpstiltakene en til to ganger i året, da vi ser at det trengs økt kompetanse på dette for å avdekke og videreformidle diskriminerings saker til LDO. Dette prosjektet danner også bakgrunnen for diskrimineringsdelen av vårt faste foredrag om arbeids- og diskrimineringsrett.

Jussambassadører

I oktober 2012 avholdt vi en idédugnad på bakgrunn av funnene i vår undersøkelse under rettighetsturnéen i lokalene til BLD for å kartlegge enda bedre hvordan et train the trainers-opplegg for ressurspersoner i innvandremiljøene bør se ut. Vi laget en internrapport som også ble sendt til deltakerne og BLD for ytterligere innspill, og utviklet på dette grunnlaget to pilotseminarer på de to viktigste temaene for målgruppene: Barn og familie, og arbeidsrett. Mer presist var temaene for de to seminarerne lover og regler knyttet til barneoppdragelse og barnevern, og til det å komme i jobb.

Vi inviterte innledere fra offentlige etater og advokater, og ba dem skrive et kort notat på lett norsk som ble samlet i et hefte deltakerne kunne få i etterkant. Barnevernetsrepresentanten som deltok har senere uttalt at de ønsker å bruke dette heftet selv, da de mangler denne typen informasjonsmateriell.

Vi søker om midler til å videreutvikle prosjektet i 2013 med en seminarrekke på regler knyttet til barn og familie, samt utviklingen av en større brosjyre på enkel norsk som kan oversettes og brukes av jussambassadørene i den videre formidlingen. Søknaden er da basert på funnene fra undersøkelsen, idédugnaden, dialog med representanter fra innvandremiljøene og fagpersoner. $2 + 2 = 5$, vi samarbeider tett med mange for å utvikle en metode som treffer.

5.4 Annen rettighetsinformasjon

I 2011 har vi i tillegg til overnevnte drevet rettighetsinformasjon på ulike måter, blant annet:

Kvinnelige innsatte

Vi opplever at det er et stort behov for rettighetsinformasjon og konkret rådgivning overfor innsatte. Det bør vurderes hvorvidt rettighetsinformasjon, i form av foredrag

burde gis i fengsel også. Kvinner i fengsel er en minoritet blant innsatte i Norge og møter andre problemer enn menn i møtet med straffeapparatet. Dette kan typisk dreie seg om problemer i forhold til samvær med barn man har hatt boende fast hos seg, eller graviditet og funksjonshemming i fengsel. Vi får også inn mange spørsmål om straffegjennomføring; herunder særlig telefontid og tolk, gjeld, vold og mishandling. Vi har erfart at gjeld er et særdeles gjennomgående problem for innsatte, og at hjelpeapparatet er svekket på dette punktet.

For å nå ut til klientmassen har vi hatt fast mottak på Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt, Ravneberget -, Sandefjord- og Drammen fengsel rullerense hver tirsdag. Ved hvert besøk holder vi et informasjonsmøte med påfølgende saksmottak. Antall klienter per mottak har vært varierende.

Vi har våren 2012 økt samarbeidet med fengslene, og særlig ved gjenopptatt kontakt med tilbakeføringskoordinator på Bredtveit. Fengslene har første del av 2012 blitt mye bedre på å ta JURK i mot. I motsetning til før, da det ofte opplevdes som ukjent at vi skulle komme, blir vi i større grad i dag kontaktet av fengselet selv, for å høre om vi kan komme tidligere enn avtalt eller oftere. Det er fortsatt noen ganger hvor fengslene opplyser oss om at det ikke er noen innsatte som ønsker å snakke med oss. Dette har særlig vært i Drammen fengsel, Ravneberget og noen få ganger Bredtveit. Vi tror at dette dels skyldes manglende kunnskap om JURK og hva vi kan bistå med, og hva slags hjelp de innsatte får til håndtering av for eksempel gjeld. Vi ser at infomøtene vi holder er nødvendig for at kvinnelige innsatte blir bevisst på hva vi kan bistå med. Det har også skjedd flere ganger at vi har holdt mottak til tross for at vi i utgangspunktet fikk beskjed om at ingen innsatte hadde meldt seg, og da kommer det klienter.

Oslo Krisesenter

De ansatte på Oslo Krisesenter opplever at deres klienter har et stort behov for rettighetsinformasjon og konkret rettshjelp utover det bistandsadvokatene gir. Derfor startet vi i slutten 2009 opp med faste ukentlige informasjonstider og mottak på Oslo Krisesenter. Høsten 2012 har vi hatt faste foredrag, evt. saksmottak ved svært få oppmøtte, ca. hver annen uke.

Diverse enkeltforedrag

- Foredrag om arverett på urdu og norsk
- 10 miniforedrag hos VOX på en konferanse for samfunnsfagslærere, hvor vi introduserte JURK og vårt informasjonsmateriell.
- Introduksjon av JURK og vårt jussambassadørprosjekt på EMIs konferanse for innvandrerkvinneorganisasjoner

Saksmottak hos Caritas' infosenter for arbeidsinnvandrere

Hele vårsemesteret hadde vi saksmottak på Caritas' infosenter for arbeidsinnvandrere annenhver uke. Da det var få som benyttet seg av tilbudet valgte vi å ikke videreføre dette i høstsemesteret, men heller ha plakat om JURK lett synlig for de oppmøtte, og noe informasjonsmateriell. Vi får

5.5 Brosjyrer

Nye brosjyrer i 2012:

- Au pair in Norway
- Utlendingsrettsbrosjyren er oversatt til engelsk
- Voldsbrosjyre – Vold mot kvinner, på tyrkisk, fra før finnes den på arabisk, engelsk, tagalog, persisk, polsk, russisk, somali, spansk, thai og urdu.
- I tillegg har vi oppdatert en rekke brosjyrer, som Arv, Ektefellers rettsstilling, Ugift samliv og Utlendingsrett.

5.6 Rettighetsturné

JURK gjennomførte våren 2012 nok en rettighetsturné, finansiert av BLD. Dette innebærer at 4-5 saksbehandlere reiser rundt i 4-5 dager og holder foredrag, stands og saksmottak flest mulig steder. I tilknytning til denne turnéen gjennomførte vi også en intervjuundersøkelse for å kartlegge behovet og muligheten for å lage et train the trainers- opplegg av ressurspersoner i innvandrersorganisasjonen oa. Vi holdt ca 20 foredrag med saksmottak i Rogaland, Møre og Romsdal, Nordland, Oppland og Hedmark på krisesentre, voksenopplæringer, fengsler mv. Vi tok inn totalt 73 saker. I tillegg delte vi ut brosjyrer og hang opp plakater. Vi ser at vi får en merkbar økning i henvendelser fra distriktene vi har besøkt etter en turné også i etterkant.

Egne rapporter fra turnéene er tilgjengelige på våre hjemmesider, og kan også sendes ved forespørsel.

6 Rettspolitisk arbeid

Det rettspolitiske arbeidet drives ut i fra de erfaringer vi får gjennom den konkrete saksbehandlingen. Vårt fokus er å få frem kvinneperspektivet – da vi ser at dette i mange tilfeller er fraværende eller svakt.

Det rettspolitiske arbeidet ivaretas blant annet gjennom utarbeidelse av høringsuttalelser til nye lovforslag, påvirkning av offentlige instanser, lobbymøter på Stortinget, deltakelse i samfunnsdebatten ved foredrag, avisinnlegg, radioprogram m.m. Det siste året har vi arbeidet mye med dokumentasjon gjennom rapporter og masteroppgaver da vi ser at det er behov for mer kunnskap.

Alle ansatte på JURK bidrar i det rettspolitiske arbeidet, men rettspolitisk gruppe har et særlig ansvar og bruker mest tid til dette arbeidet sammen med daglig leder og juridisk rådgiver.

6.1 Rapporter

JURK arbeider med å dokumentere kvinners særskilte rettslige stilling og behov gjennom ulike typer av rapporter. Rapporter er også en god metode å sikre kompetanseoverføring internt, og på den måten sikre at vi klarer å følge opp våre egne rettspolitiske prosjekter til tross for stor utskiftning av medarbeidere. Vi ser også at dette er en arbeidsmåte som har svært god rettspolitisk gjennomslagskraft, jf. avsnittene om de ulike rettspolitiske prosjektene og oppfølging av CEDAW.

I 2012 ferdigstilte JURK følgende rapporter:

- JURKs FENGSELSUNDERSØKELSE
En kartleggelse av kvinners soningsforhold i 2010/2011
- AU PAIRER I NORGE
Rettigheter og rettighetsinformasjon
- RAPPORT FRA IDÉDUGNAD 05.03.2012
Rettighetsinformasjon til barn
- ARVERETTSRAPPORT
Innspill til Arvelovsutvalget
- NOU 2008:4 "Fra ord til handling. Bekjempelse av voldtekt krever handling."
– Hva er gjennomført?

- RAPPORT FRA IDÉDUGNAD 03.05.2012 Stopp vold mot kvinner

6.2 Høringer/Innspill til offentlige utvalg

Erfaringene JURK får gjennom den praktiske rettshjelpen og rettighetsinformasjonen kanaliseres til ulike høringer. Alle høringer ligger på vår nettside, www.jurk.no. I 2012 skrev JURK følgende høringsuttalelser:

- Forslag til tiltak for å sikre at regler vedrørende inn- og utleie av arbeidskraft etterleves.
- Forslag til endringer av straffegjennomføringsloven mv. (Kriminalomsorgens ansvar for å ivareta barn som pårørende av domfelte/innsatte mv.)
- Forslag til endringer i utlendingsloven og -forskriften (karantene for vertsfamilier som misbruker aupairordningen og bytte av vertsfamilie)
- NOU 2011:18 Struktur for likestilling
- NOU 2012:15 Politikk for likestilling
- Statsborgerloven og statsborgerforskriften- adgang til å innhente opplysninger fra andre offentlige organer
- Forslag til endringer i utlendingsloven (karantene for vertsfamilier som er ilagt straff eller særreaksjon for forhold begått mot en au pair)
- Tydeliggjøring av rettigheter ved permisjon
- Utkast til midlertidig forskrift om anerkjennelse av enkelte farskap fastsatt i utlandet etter lov om barn og foreldre for barn født av surrogatmor i utlandet
- Behandling av sivile krav etter terrorhandlingene 22. juli 2011. Forslag til enkelte endringer i voldsofferertatningsloven og straffeprosessloven
- Åpenhet om lønn: Forslag om lønnsstatistikker og opplysningsplikt i diskrimineringslovene
- Forskrift om innleie fra bemanningsforetak.

6.3 Seminarer og debatter arrangert av JURK

Lansering «90 minutter» med etterfølgende debatt

I september hadde filmen «90 minutter» om partnerdrap, med bl.a Axel Hennie, Pia Tjelta, og Mads Ousdal, premiere. I samarbeid med Euforia Film, Rettspolitisk forening og Chateau Neuf arrangerte JURK en førvisning av filmen med en etterfølgende debatt. I panelet satt bistandsadvokat Gunhild Vehusheia, Bjørn Løvland fra Reform, forsker Anja Bredal, kriminolog Vibeke Ottesen og forsker Ingunn Askeland.

Lansering av fengselsundersøkelsen

I 2011 gjennomførte saksbehandler Ida Thorsrud en fengselsundersøkelse i flere kvinnefengsler og andre fengsler med kvinneavdelinger for å kartlegge kvinners soningsforhol. JURK er av den oppfatning at kvinner som soner har ulike utfordringer enn menn i stilsvarende situasjon, blant annet på grunn av omsorgsrollen som mor, sosiale normer og helseutfordringer. JURK har sett på hvilke hensyn som ble fremmet av Justisdepartementet i Kriminalomsorgsmeldingen St.meld. nr. 37 (2007-2008), og hvordan disse er fulgt opp ovenfor kvinner nå, fire år senere.

Høsten 2012 lanserte JURK rapporten på Frokostkjelleren. Statssekretær Kristin Bergersen deltok og redegjorde for hva som er Arbeiderpartiets statsningsområder hva gjelder kvinnelige innsattes situasjon i Norge. I forkant av dette hadde JURK et møte med henne angående oppfølging av rapporten, hvor vi fikk opplyst at denne ville bli brukt aktivt i Justisdepartementets arbeid for å bedre soningsforholdene for kvinnelige innsatte.

Idédugnad om rettighetsinformasjon til barn

JURK var med å arrangere idédugnad om rettighetsinformasjon til barn 5.mars hos Redd Barna med 42 deltagere. Formålet var å kartlegge hva som gis av rettighetsinformasjon til barn, og hva som bør gjøres. Dette ble skrevet ned i en rapport. Konklusjonen er at det er et stort behov for mer informasjon til barn om deres rettigheter og plikter, men at dette arbeidet bør forvaltes av noen som også har barnefaglig kompetanse. JURKs rolle blir å inkludere dette der det er naturlig når det snakkes om rettighetsinformasjon generelt, og å bistå med vår metode.

Lansering av au pair-rapporten

JURK arrangerte også en debatt på Fritt Ord i forbindelse med lanseringen av au pair-rapporten i september, hvor vi bl.a. fikk innledning fra Trine Lise Sundnes, 1. sekretær i LO og en au pair.

Skolering i bruk av FN-konvensjonen mot alle former for diskriminering av kvinner (CEDAW)

I desember arrangerte JURK et seminar på litteraturhuset om hvordan CEDAW kan brukes mer aktivt i Norge. Innledere var bl.a. komitémedlem Niklas Bruun, som kom ens ærend fra Finland for å delta på dette, Rannveig Sørskar og Lene Nilsen fra Likestillings- og diskrimineringsombudet, og Advokat Else McClimans. Rapporten fra seminaret ferdigstilles i 2013.

ART: Awareness Raising Training - Kompetanseheving av frivillige organisasjoner som arbeider mot diskriminering

I samarbeid med Antirasistisk senter arrangerte JURK våren 2012 skoleringsseminar nr. 2 for frivillig sektor, finansiert av EU og utviklet av Migration Policy group og Human European Consultancy. Dette resulterte også i to håndbøker, den ene i norsk diskrimineringsjuss, utviklet av JURKs Lene Løvdal og Antirasistisk senters Mari Linløkken. Dette seminaret omhandlet situasjonstesting og hvordan dette kan brukes for å avdekke diskriminering

6.4 Deltakelse på eksterne seminarer, foredrag og debatter

Vanligvis deltar vi med minst to medarbeidere, slik at vi sikrer at kompetansen i større grad kan omsettes til arbeid og for å bidra til at informasjon kan komme til nytte i JURK. Dette er noen av de kurs, seminarer og debatter vi har deltatt på i 2012:

- KROM –seminar
- Juss-Buss sin debatt om dårlig advokatarbeid i utlendingssaker og andre Juss-Bussarrangementer
- Seminar: arbeidsrett hos Deloitte
- Foredrag på kvinneretten om kroppsarbeid i et kvinneperspektiv
- Barnerettighetsfrokoster arrangert av Redd Barna og Plan
- Nasjonalt seminar om bekjempelse av vold mot kvinner i regi av Norske kvinners sanitetsforening
- Møte i regi av Norske kvinners sanitetsforening om voldtekt
- Møte hos LDO om Europarådskovensjonen og Norges ratifisering av denne

- Møte i regi av Sivilombudsmannen om Norges ratifisering av FNs tilleggsprotokoll om tortur
- Juristforbundets rettssikkerhetskonferanse
- Møte på Stortinget i Akershus arbeiderparti om vold i nære relasjoner
- Møte på Litteraturhuset i regi av Nasjonal institusjon for menneskerettigheter om isolasjon i norske fengsler
- Miss Au Pair i regi av FWO
- IMDI-seminar for organisasjoner som mottar støtte
- Deltakelse i panelet i en debatt om au pair på Globaliseringskonferansen

6.5 Stands og markeringer

Markering av 8.mars; utdeling av samboerkontrakter og debatt

I 2012 videreførte JURK kampanjen "Du kan ikke leve på luft og kjærlighet", som først ble lansert i år 2007. Formålet med kampanjen er å bevisstgjøre kvinner rundt ulike juridiske sider ved ugift samliv, spesielt om de økonomiske utfordringene.

I forbindelse med markeringen delte vi ut samboerkontrakter rundt omkring i Oslo sentrum. I tillegg delte vi også ut brosjyren om ugift samliv, brosjyrer om JURK og rosa heliumsballonger med påskrift "du kan ikke leve på luft og kjærlighet".

Markeringen ble godt tatt i mot av både kvinner og menn i alle aldre, og det var tydelig at mange ble minnet på viktigheten av å regulere samboerskapet.

På ettermiddagen deltok JURK også i en rekke arrangementer for å markere kvinnedagen, både på Juridisk fakultet, hos LO og en rekke andre steder

25. november - Den internasjonale dagen for avskaffelse av vold mot kvinner

Dagen skal sette søkelys på vold mot kvinner som et globalt problem, og som finner sted i alle samfunn og kulturer. JURK markerte dagen med kampanjen «Mor vær sterk!». Vi satte fokus på mors ansvar for å forhindre at barn utsettes for seksuelle overgrep i nære relasjoner. Disse barna blir ofte klienter hos JURK når de blir voksne og det er et gjennomgående tema at mor visste om overgrepene men valgte å tie.

JURK markerte dagen med å spre brosjyre utarbeidet for dagen og appeller på Grønlands torg med etterfølgende fakkeltog til domkirken.

6.6 Annet rettspolitisk arbeid

Oppfølging av skyggerapport til kvinnekonvensjonen (CEDAW) og annet arbeid med FNs menneskerettighetskonvensjoner

JURK deltok under eksamineringen av norske myndigheter angående oppfølgingen av FN-konvensjonen om bekjempelse av alle former for diskriminering av kvinner (CEDAW) i februar 2012. Daglig leder Gunhild Vehusheia og rettighets- og prosjektansvarlig Lene Løvdal representerte JURK. Lene Løvdal var også eneste norske representant på et forkurs i regi av IWRAW-Asia Pacific, hvor vi kom i kontakt med representantene fra sivil sektor fra de andre landene som ble eksaminert samme uke, og ble bedt om å være ordstyrer for møtene representantene fra Kongo og Grenada hadde med CEDAW-komiteen. JURKs representanter var de eneste i den norske NGO-delegasjonen som var jurister, og svarte derfor på en rekke spørsmål fra komitémedlemmene i forkant av eksamineringen i samarbeid med andre ansatte i JURK og våre samarbeidspartnere i Norge. JURKs innspill til skyggerapporten om behovet for en samboerlov ble tatt med i anbefalingene fra komitéen.

Flere av JURKs rapporter har blitt brukt aktivt i skyggerapporteringer, både til CEDAW og til FNs torturkomité. I førstnevnte tilfelle var det særlig vår rapport om voldsofferkoordinatorene som ble tatt med i skyggerapporten og brukt aktivt av komitéen, i sistnevnte tilfelle var det Amnesty International som forela JURKs rapport om oppfølging av voldtektsutvalgets utredning fra 2008 for torturkomitéen, og den ble brukt i denne komiteens eksaminering av norske myndigheter.

JURK ser at vår måte å lage rapporter på fungerer svært godt ved skyggerapporteringer på FN-konvensjoner, og at disse kartleggingene har svært god gjennomslagskraft. Vi kommer derfor til å fortsette med denne arbeidsmåten i 2013.

I oktober 2012 deltok også hele JURK på et møte Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet inviterte til angående oppfølgingen av anbefalingene fra komitéen.

JURK har også søkt om medlemskap i NGO-forum for menneskerettigheter, da vi har fått tilbakemelding på at kvinneperspektivet i liten grad kommer fram under skyggerapporteringer på andre FN-konvensjoner.

Arvelovsprosjekt

JURK har opprettet en arverettsgruppe, som har arbeidet med nåværende arvelovgivning. Målet til gruppen har vært å kartlegge problemene vi møter på JURK i arverettssaker og å se nærmere på lovgivningen. Bakgrunnen for dette er at JURK ønsker å bidra med innspill og erfaringer til utvalget. Gruppen har konsentrert seg om problematikken rundt uskifte, samboerens arverettigheter og pliktdelsarv. Lovutvalget skal avgi sin utredning 1.juni 2013, av den grunn vil prosjektet videreføres over flere semestre. I 2012 hadde vi et møte med en av deltakerne i utvalget, professor Tone Sverdrup, hvor vi drøftet en rekke av problemstillingene i rapporten.

Voldtektsgruppa

Gruppa følger opp Voldtektsutvalgets innstilling fra 2008. *NOU 2008: 4 Fra ord til handling. Bekjempelse av voldtekt krever handling.* I 2011 ble det samlet inn data og skrevet et utkast til en rapport hvor vi vil belyse i hvilken grad myndighetene har fulgt opp utvalgets anbefalinger. Rapporten ble ferdigstilt i januar 2012, og ble oversatt til engelsk i tide til å brukes under eksamineringe av norske myndigheters oppfølging av CEDAW, se eget avsnitt om dette over.

Daglig leder Gunhild Vehusheia ble også intervjuet av UtropTV om funnene i rapporten i mai.

Lovfestet rett til brukerspersonlig assistanse (BPA)

I 2011 begynte JURK å arbeide for å lovfeste retten til brukerstyrt personlig assistanse for personer med funksjonsnedsetting. Brukerorganisasjoner som Norges Handicapforbund (NHF) og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) har kjempet for dette i mange år, og JURK ser at dette også er en kamp for kvinners rettigheter. Kvinner med funksjonsnedsettelse er i enda større grad enn kvinner for øvrig sårbare for overgrep. Det å ha muligheten til selv å velge hvem som skal yte personlig assistanse til oppgaver som personlig hygiene og stell, vil gi disse kvinnene en større kontroll over egen situasjon. I tillegg ser vi at den minstestandarden for hvilke oppgaver brukerne skal få hjelp til, i stor grad er utformet etter menns liv og livssituasjon, i motsetning til de oppgavene som typisk har blitt sett på som kvinnens oppgaver, som ikke anses som like viktig.

Det har blitt skrevet en artikkel om temaet til JURKs Magasin som kom ut i januar 2012.

Samboerprosjektet

I løpet av 2012 utarbeidet JURK et lovforslag til en samboerlov, med gode og konkrete begrunnelser. Lovutkastet likner veldig på ekteskapsloven, men er mer skreddersydd for samlivsformen samboerskap. Den er deklarasjonsakt, slik at man kan avtale seg helt bort fra den. Videre er den mindre omfattende, slik at ikke alt skal

deles likt osv. De andre studentrettshjelpstiltakene stiller seg bak forslaget om en samboerlov da også de har sett i sin saksbehandling at de er behov for å lovregulere samboerskap.

JURK har i løpet av 2012 vært i dialog med BLD og Advokatforeningen. Begge er interesserte i arbeidet vårt, og våre kontaktpersoner i Advokatforeningen stiller seg bak forslaget. Vi hadde også godt samarbeid med SV og Audun Lysbakken, før han gikk av som statsråd. Lysbakkens avtreden som statsråd satte arbeidet vårt litt tilbake, slik at vi har måttet finne nye kontaktpersoner. I løpet av 2012 var JURK i media med lovforslaget vårt og fikk blest om temaet. JURK var på Dagsnytt 18 på NRK samt artikkel i «Dine penger».

Videre har vi i 2012 utarbeidet et lobbedokument. Dette inneholder argumenter for og imot en samboerlov, samt alternative løsninger. Dette er momenter som har vært etterlyst på Stortinget. Vi har laget et utfyllende dokument, og et dokument som bare inneholder kule-punkter med henvisninger til det utfyllende dokumentet.

Høsten 2012 arrangerte JURK sammen med JussBuss en debatt på frokostkjellern om samboere med utgangspunkt i vårt lovutkast til en samboerlov.

Au pair-prosjektet

JURK har vært svært synlige rettspolitisk mht. au pair-ordningen, særlig i forbindelse med lanseringen av au pair-rapporten. Se egne avsnitt om mediadekning og rettighetsinformasjon til denne gruppa.

I tillegg har vi hatt møter med stortingsrepresentantene André Oktay Dahl (H), Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) og Jette Christensen (A), og statssekretær Pål Lønseth. Vi har utarbeidet et lobbedokument med en rekke krav, som vi bruker aktivt.

6.7 Masteroppgaver

Våren 2012 skrev Emma Caroline Hermanrud masteroppgave for JURK med tittelen «Voldsoffererstatning og foreldelse».

Avhandlingen tar for seg voldsoffererstatningsloven § 3 (2). Hovedproblemstillingen er i hvilken grad foreldesereglerne i voldsoffererstatningsloven påvirker adgangen til å få tilkjent voldsoffererstatning. Som en forlengelse av dette vil også sentrale problemstillinger som oppstår i forbindelse med innføring av foreldeseregler innenfor voldsoffererstatningsordningen bli behandlet. Avslutningsvis drøftes det hvilke hensyn som taler for og mot foreldeseregler i voldsoffererstatningsloven.

I flere saker som gjelder voldsoffererstatning gir Erstatningsnemnda en ufullstendig drøftelse av om skadelidte hadde den nødvendige kunnskap på det tidspunkt foreldelsesfristen begynner å løpe, jf. foreldelsesloven § 9. Dette gjelder særlig kunnskap om årsakssammenheng, da praksis fra Erstatningsnemnda viser at dette kun blir drøftet ved søknad om menerstatning. Praksis fra Høyesterett viser at dette blir drøftet inngående i mange saker som gjelder personskadeerstatning. I flere saker kommer Høyesterett til at skadelidte ikke hadde den nødvendige kunnskapen om årsakssammenheng, og således til at foreldelsesfristen ikke har begynt å løpe.

Oppgaven viser i tillegg at Erstatningsnemndas praktisering av foreldelsesreglene etter voldsoffererstatningsforskriften i stor grad mangler hjemmel. Erstatningsnemnda kan vektlegge foreldelsesregler i rimelighetsvurderingen, men det finnes flere eksempler hvor søknader om voldsoffererstatning avvises alene med den begrunnelse at kravet er foreldet. Dette fører til en urimelig forskjellsbehandling for de som fremmer søknaden om voldsoffererstatning etter lovfestingen.

Erstatningsnemndas tidligere praksis ved å gjøre unntak fra kravet om anmeldelse uten unødig opphold kan også fremstå som urimelig for søkere, da det ikke dag finnes en slik unntaksadgang for foreldelsesreglene.

Mirella R. Hoel skrev høsten 2012 masteroppgave for JURK med tittelen «"Voldtektsbestemmelsen - § 192 første ledd litra b. Er intensjonen med endringene i voldtektsbestemmelsen fra 2010 fulgt opp av domstolene?"

Hoel gikk gjennom rettspraksis fra alle de tre instansene i årene 2010-2012 som omhandlet straffelovens § 192 første ledd bokstav b. Lovendringen i 2010 gjorde at minstestraft og normalstraff økte. Minstestraft var 2 år ble endret til 3 år. Normalstraff var 3 år og ble endret til 4 år.

Hoel fant ut at det er vanskelig å få idømt 21 års fengsel for voldtekt pga formildende omstendigheter. Videre fant hun ut at i dommene før lovendringen var straffeutmålingene i gjennomsnitt på 2 år. Hun fant også ut at i dommene etter lovendringene var straffeutmålingen i gjennomsnitt på 2 år og 11 måneder. Dette viser en liten økning, som er bra, men ikke bra nok i forhold til forarbeidene. I følge forarbeidene ville man at endringen skulle skje med engang, ikke over tid. Tilslutt fant Hoel ut at det er mindre deldommer etter lovendringen i 2010.

7 Internasjonalt arbeid

7.1 MTM

Mujeres Transformando el Mundo (MTM) er JURKs samarbeidspartner i Guatemala.

MTM er en kvinneorganisasjon som har som visjon og formål å arbeide for ivaretagelsen av og utviklingen av guatemalanske kvinners rettigheter når de er ofre for diskriminering og vold. MTM ble stiftet i 2008 og ledes av kvinnelige advokater.

Gjennom blant annet å foreta undersøkelser om hvilke forhold kvinner lider under, omfattende opplæringsprogrammer om kvinners rettigheter som voldsofre, både til kvinnene selv og andre som har bruk for informasjon om rettigheter og regelverk i sitt arbeid, ønsker de å øke bevisstheten rundt problematikken og gjøre kvinnene mer bevisst på sine juridiske rettigheter. Videre ønsker de å planlegge å gjennomføre flere ulike kampanjer om temaet, hvor formålet er å vekke offentlig oppmerksomhet, og samtidig sette vold mot kvinner på den politiske agendaen. Sist men ikke minst, ønsker de gjennom sakførsel og rettssaker å endre regelverk og rettstilstanden i Guatemala slik at voldsutsatte kvinner får oppreisning og erstatning, og slik at de ansvarlige blir stilt til ansvar og straffet for sine handlinger.

I tillegg til fokuset på vold og diskriminering mot kvinner generelt, ønsker MTM spesielt å bringe temaet "seksuell vold under borgerkrigen" opp i lyset og hjelpe ofrene. I første omgang ønsker de å arbeide med å søke erstatning fra den guatemalanske stat for de lidelser ofrene ble påført. Staten har ikke tatt på seg noe ansvar for det som skjedde, og ofrene for seksuell vold under borgerkrigen har aldri fått noen form for støtte av regjeringen. MTM vil arbeide med å presse regjeringen til å ta ansvar og gi kvinnene en oppreisning. Det neste steget de ønsker å ta er å føre straffesaker mot de ansvarlige. Gjennom å føre saker for retten ønsker de å stille de ansvarlige for overgrepene til ansvar for sine handlinger, og bidra til at kvinnene får den oppreisningen og den sosiale anerkjennelsen de fortjener og behøver. MTM er en av svært få organisasjonene i Guatemala som jobber med dette temaet.

Selv om MTM er en nyetablert organisasjon har de oppnådd gode resultater på veldig kort tid, spesielt når det gjelder sakførsel. Flere gruppesøksmål har gått frem i retten, inkludert to saker som resulterte i dom mot gjerningsmennene.

Organisasjonen har siden 2010 tilbudt juridisk rådgivning til over 200 kvinner som er ofre for seksuelle overgrep. I tilknytning til den juridiske sakførselen har MTM i 2012 tilknyttet seg en psykolog. Hun er fast ansatt og lønnes gjennom partnerskapet. Hun tilbyr psykososial bistand til ofrene som MTM bistår juridisk.

Samarbeidet mellom MTM og JURK startet i 2010. Samarbeidet ble da innvilget støtte for perioden 2010 til og med 2012 fra NORAD via JURKs medlemskap i FOKUS (Forum for kvinner og utviklingsspørsmål). Vi avventer i skrivende stund tilsagn fra NORAD etter søkand om støtte for ny prosjektperiode 2013-2015.

7.2 KWIECO

KWIECO er en av våre samarbeidspartnere i Tanzania. KWIECO står for Kilimanjaro Women Information Exchange and Consultancy Organisation. Organisasjonen ble etablert i 1987 av en gruppe på ti kvinner, og har følgelig lang erfaring som rettshjelpere.

KWIECO er på mange måter et afrikansk motstykke til JURK. Som JURK jobber de både med saksbehandling, rettsopplysning og rettspolitisk arbeid.

Organisasjonen har en stab av ansatte hvor de fleste har juridisk kompetanse. I tillegg er de avhengig av frivillig innsats for sin eksistens.

KWIECO styres og ledes av kvinner. Både kvinner, menn og barn kan få juridisk rådgivning og i tillegg har KWIECO kompetanse til å føre saker for retten. Her skiller organisasjonen seg noe fra JURK.

Hovedkontoret til KWIECO ligger i Moshi som er hovedstaden i Kilimanjarodistriktet, og herifra arbeides det i hele regionen for å bedre menneskerettigheter og da med spesielt fokus på å bedre kvinners rettsstilling i området.

Prosjektet oppstod på bakgrunn av de tradisjonelle patriarkale normer og sedvanerett, samt diskriminerende lovgivning som er i konflikt med menneskerettighetene. De eksisterende lover i Tanzania er skrevet på engelsk jusspråk som er vanskelig å forstå, det offisielle språket er swahili og majoriteten kan ikke engelsk i det hele tatt. KWIECO er den eneste som tilbyr rettshjelp på landsbygda i Kilimanjaro-regionen. I byene er det noen få advokater, men advokatsalærene er svært høye. For de fleste fattige betyr dette at deres konstitusjonelle rett til å bli representert av en advokat ikke er reell.

Prosjektets målsetting er å fremme likestilling mellom kjønnene ved påvirkning av holdninger og praksis. Videre ønsker prosjektet å bedre rettighetene til marginaliserte grupper i Kilimanjaro-regionen. Særlig søker prosjektet å bedre kvinners tilgang til jord, og å oppnå økte rettigheter for HIV/AIDS-syke. Med tanke på å oppnå langsiktige resultater rettes prosjektet spesielt mot ungdom. Prosjektets aktiviteter er allsidige. For det første tilbyr prosjektet juridisk og menneskerettslig opplæring. Videre ytes det konkret rettshjelp, rådgivning og bistand i rettstvister. I tillegg jobber KWIECO for å reformere undertrykkende og diskriminerende sedvanerett. For å oppnå slagkraft skal denne siste aktiviteten, jobber KWIECO mye med nettverkbygging og deltar i FOKUS landprogram i Tanzania. Hensikten med landprogrammet er å bidra til nettverksbygging og til utvikle kompetansen i forhold til påvirkningsarbeid.

For hvert år som partner med KWIECO observerer JURK et prosjekt og en organisasjon som hele tiden utvikler seg positivt i den forstand at de er en sentral bidragsyter til endringer i lokalsamfunnet. Stadig blir KWIECO mer profesjonelle og

når ut bredere og oppnår større slagkraft for målgruppen. Eksempelvis har KWIECO de siste årene sett behovet for en mer helhetlig tilgang for å sikre reell tilgang til rettigheter, og for å legge til rette for konkrete endringer ved at det fokuseres på økonomisk selvstendighet som er en forutsetning for å få tilgang til sine rettigheter. De ser også at det er nødvendig å jobbe for å tilby beskyttelse for kvinner og barn som er rammet av vold og er nå i gang med å opprette krisesenter for sine voldsutsatte klienter.

Samarbeidsprosjektet mellom KWIECO og JURK startet i 2004. Prosjektet ble da støttet av Den norske ambassaden i Dar Es Salaam. Det ble innvilget støtte til et treårig prosjekt, 2005-2007, fra NORAD via JURKs medlemskap i FOKUS (Forum for kvinner og utviklingsspørsmål). JURK har siden dette vært prosjektpartner med KWIECO og i 2009 fikk vi innvilget en ny prosjektperiode for årene 2010-2012. Vi avventer i skrivende stund tilsagn fra NORAD etter søkand om støtte for ny prosjektperiode 2013-2015.

7.3 TUSONGE

I 2012 har JURK og Tusonge gjennomført et pilotprosjekt for å vurdere mulighetene for et fremtidig samarbeid. Tusonge er en organisasjon lokalisert i byen Moshi i Kilimanjaro-regionen i Tanzania. Organisasjonen arbeider i hele Kilimanjaro-regionen.

Organisasjonens primære målgruppe er kvinner i regionen, som har egne forretningsinitiativer. Mer generelt er organisasjonens målgruppe marginaliserte individer som er fratatt sine økonomiske og sosiale rettigheter på grunn av utstrakt fattigdom. Organisasjonen jobber også opp mot lokale myndigheter, og andre aktører som jobber med økonomiske rettigheter i lokalsamfunnene i området.

Den overordnede målsettingen til Tusonge er «økt økonomisk rettferdighet for de mest marginaliserte lokalsamfunn og individuelle grupper gjennom samarbeid i lokal økonomisk utvikling». (kanskje bedre å skrive det på engelsk slik at vi får det riktig?) "Goal: Enhanced economic justice of **MOST** marginalized groups and communities through participatory processes of community economic development".

For å oppnå denne målsettingen gjennomfører de ansatte i organisasjonen undervisning for grupper på rundt 30 personer. Medlemmene i gruppene får undervisning i entreprenørskap, menneskerettigheter, kjønnsrelaterte problemstillinger, og hvordan de kan møte/ bekjempe disse. Medlemmene får også kunnskap om HIV/ Aids og hvordan dette smitter. Gjennom undervisningen om entreprenørskap lærer medlemmene blant annet å føre regnskap, slik at de kan drive virksomhetene sine mer effektivt, og øke egen inntjeningsevne.

Som dette viser jobber organisasjonen Tusonge for å styrke kvinner i lokalsamfunnene gjennom å gi dem evne til å hjelpe seg selv. Dette er nært beslektet med JURKs målsetting : å gi kvinner hjelp til selvhjelp. JURK og Tusonge er svært fornøyde med pilotprosjektet og har sendt søknad til NORAD gjennom FOKUS, om å bli faste samarbeiderorganisasjoner. Svar på søknaden vil foreligge i slutten av februar 2013.

7.4 Internasjonale besøk

I januar 2012 fikk JURK besøk av to kvinnelige jurister som jobber for organisasjonen Gram Concordia som ligger i byen Zenicai Bosnia. Gram Concordia er også en frivilligrettshjelps organisasjon drevet av kvinner og som hjelper kun kvinner. De kom på besøk til JURK for å observere og snakke med alle gruppene og få mer informasjon om hvordan vi jobber på JURK.

I september 2012 hadde vi besøk av kvinneaktivister fra Kaliningrad, Russland.

Menneskerettighetsakademiet i Oslo var vertskap for delegasjon og arrangerte møtet mellom delegasjonen og JURK. Kvinneaktivistene var på studiereise i Norge og Finland i to uker, som en del av prosjektet "NGO-samarbeid i det nordvestslige Europa", som støttes av Nordisk Ministerråd. Delegasjonen bestod av medlemmer av Kvinneligaen i Kaliningrad, en organisasjon med søsterorganisasjoner over hele Russland. Hensikten med reisen var at delegasjonen skulle møte nordiske aktører som jobber med kvinners rettigheter og likestilling i lovverket, samt hente ideer og erfaringer for å styrke lignende arbeid i Russland. Det var et fruktbart møte hvor begge organisasjonene lærte mye om hverandres arbeid med kvinners rettigheter.

8 Når vi målene våre?

8.1 Når vi de svakeste?

JURK har et sterkt fokus på oppsøkende rettshjelp og rettighetsinformasjon (se eget kapittel om dette). Vår erfaring er at de svakeste klientene må oppsøkes, og få informasjon om sine rettigheter før vi tar inn saken. Årsaken er at det krever en del kunnskap å se at det problemet du har er juridisk, og ikke bare praktisk. I dette kapittelet skal vi derfor se nærmere på hvilke klienter og saker vi får inn på de ulike stedene vi har saksinntak. Det underliggende spørsmålet er: I hvilken grad når vi vår målsetting om å gi rettshjelp og rettighetsinformasjon til de som trenger det mest?

Mottakssted ⁵	Antall	Andel saker i 2012	Andel saker i 2011
Telefon	1697	64,30 %	71 %
Klientmottak v/personlig oppmøte	565	21,41 %	11,5 %
Brev	109	4,13 %	2 %
Foredrag	100	3,79 %	4,5 %
Rettighetsturnè	73	2,77 %	6 %
Fengsel	62	2,35 %	3,5 %
Oslo krisesenter	17	0,64 %	0,5 %
E-post	15	0,57 %	0,5 %
Ikke oppgitt	1	0,04 %	0,5 %
Total	2639	100 %	2631 saker

⁵ Tidligere år har vi grunnet manglende kunnskap om Excel ikke vært i stand til å hente ut helt korrekte data om den enkelte klient, da all statistikk var ført per sak.

Sortert etter klienter, ikke saker, ser bildet slik ut:

Mottakssted	Antall klienter	Prosent
Telefon	1143	67,08 %
Klientmottak v/personlig oppmøte	318	18,66 %
Brev	64	3,76 %
Foredrag	64	3,76 %
Rettighetsturné	56	3,29 %
Fengsel	44	2,58 %
Oslo krisesenter	10	0,59 %
E-post	5	0,29 %
Total:	1704	100 %

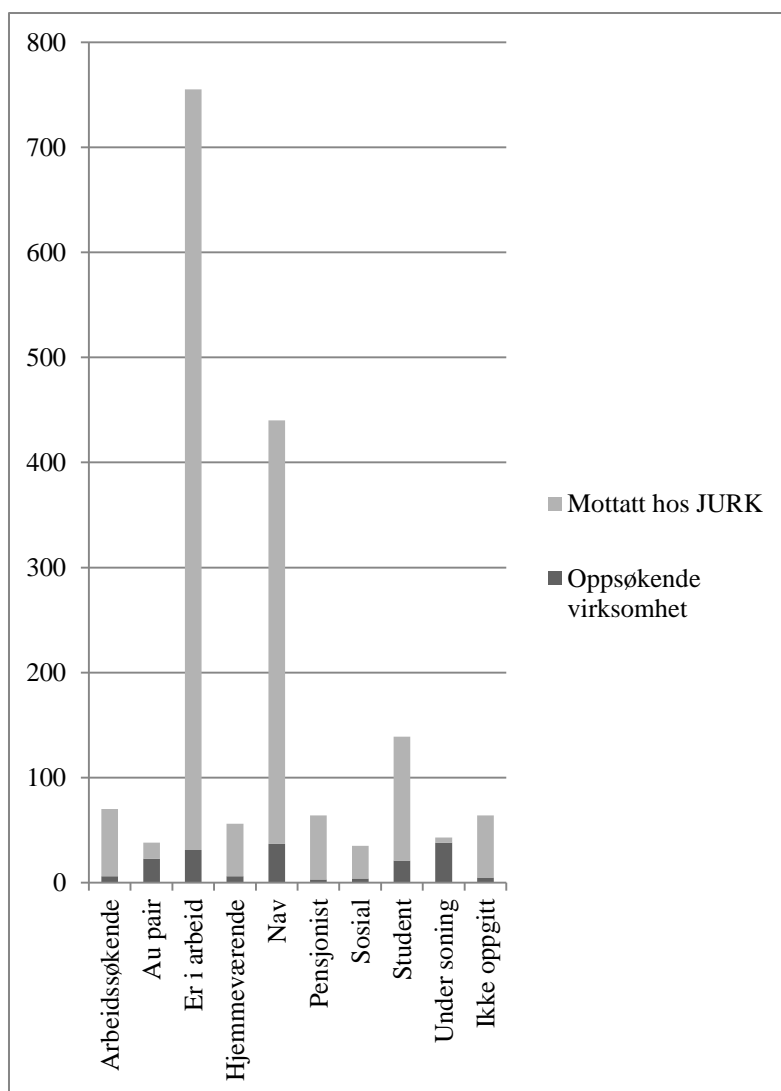
Vi har nesten nøyaktig samme antall saker som i fjor, med en økning på kun 8 saker. Som vi ser er det en nedgang i antall saker mottatt på telefon fra 71 til 64,3 %, mens antall saker mottatt ved personlig oppmøte hos JURK har nesten fordoblet seg, fra 11,5 til 21,4 %. Personer med dårlige norskkunnskaper henvender seg oftere ved personlig oppmøte.

Vi ser at vi får inn en stadig mindre andel saker på telefon, i 2010 var det 80 %, i 2011 71 % og i 2012 ca. 64 %. Vi tok inn noe færre saker på rettighetsturné, da vi bare hadde en turné i 2012 mens vi hadde to i 2011.

Inntektsnivå og oppsøkende virksomhet

De fleste av våre klienter (53 %) tjener mindre enn kr. 246.000 brutto per år. Av dem vi tok inn saker fra etter foredrag, tilhørte hele 90 % denne gruppa, mens de under rettighetsturnéen og fengselsbesøk utgjorde hhv. 80 og 84 %, se tabell **.

Mottakssted	Under 246.000	246.000-350.000	350.000-450.000	450.000-550.000	Over 550.000	Ikke oppgitt	Total per mottakssted
Telefon	46,72 %	24,93 %	16,54 %	5,69 %	2,45 %	3,67 %	100,00 %
Klientmottak	61,32 %	13,52 %	11,95 %	3,14 %	3,46 %	6,60 %	100,00 %
Brev	43,75 %	26,56 %	7,81 %	0,00 %	1,56 %	20,31 %	100,00 %
Foredrag	90,63 %	1,56 %	1,56 %	0,00 %	1,56 %	4,69 %	100,00 %
Rettighetsturné	80,36 %	7,14 %	3,57 %	0,00 %	0,00 %	8,93 %	100,00 %
Fengsel	84,09 %	6,82 %	2,27 %	0,00 %	2,27 %	4,55 %	100,00 %
Oslo krisesenter	60,00 %	10,00 %	10,00 %	0,00 %	0,00 %	20,00 %	100,00 %
E-post	80,00 %	0,00 %	0,00 %	20,00 %	0,00 %	0,00 %	100,00 %
Grand Total	53,23 %	20,77 %	13,91 %	4,46 %	2,46 %	5,16 %	100,00 %

Hovedinntektskilden for den største gruppen vi tar inn gjennom oppsøkende virksomhet, er Nav-ytelser (utbetalinger under soning er ofte i denne kategorien, men dette er ført som egen post i vår statistikk), arbeidsinntekt, lønn som au pair og studielån eller introduksjonsordning. Dette gjenspeiler det meste av vår oppsøkende virksomhet.

Mange av kvinnene som tjener over 246.000 har realiteten få eller ingen frie midler til å engasjere advokat, grunnet stor forsørgelsesbyrde, høye boligkostnader mm. Terskelen for innvilgelse av fri rettshjelp er høy, og det at man kun ser på brutto inntekt gjør at mange står uten reelle muligheter for å engasjere advokat. 23,3 % av våre klienter er eneforsørgere, av disse tjente 50 % over 246.000

brutto. JURK og de andre rettshjelpstiltakene er etter vår erfaring ofte det eneste alternativet for å få rettshjelp. I statistikken for 2013 skal vi undersøke dette nærmere ved å spørre hva folk ville gjort dersom studentrettshjelpstiltakene ikke fantes.

Utdannelsesnivå og mottakssted

Mottaks- sted	Ikke fullført grunn- skole	Fullført grunnskole	Fullført videre- gående skole eller tilsvarende	Universitet/ høgskole lavere grad	Universitet/ høgskole høyere grad	Ikke oppgitt	Totalt
Telefon	1,40 %	10,94 %	38,15 %	34,38 %	11,72 %	3,41 %	100,00 %
Klient- mottak	5,35 %	8,18 %	29,87 %	36,16 %	14,78 %	5,66 %	100,00 %
Brev	3,13 %	14,06 %	31,25 %	23,44 %	1,56 %	26,56 %	100,00 %
Foredrag	10,94 %	12,50 %	23,44 %	39,06 %	9,38 %	4,69 %	100,00 %
Rettighets- turné	10,71 %	16,07 %	25,00 %	30,36 %	8,93 %	8,93 %	100,00 %
Fengsel	9,09 %	29,55 %	34,09 %	15,91 %	6,82 %	4,55 %	100,00 %
Oslo krisesenter	0,00 %	0,00 %	50,00 %	40,00 %	10,00 %	0,00 %	100,00 %
E-post	0,00 %	0,00 %	20,00 %	80,00 %	0,00 %	0,00 %	100,00 %
Totalt	3,05 %	11,15 %	35,27 %	34,04 %	11,56 %	4,93 %	100,00 %

3 % av våre klienter har ikke fullført grunnskolen, mens ca. 1/3 har fullført grunnskolen. 1/3 har lavere grads utdanning. Hele 2/3 av våre klienter ligger derfor i det midtre sjiktet når det gjelder utdannelsesnivå. Av dem vi når gjennom foredrag har nesten 40 % lavere grads universitets- eller høyskoleutdanning, hele 56 % av disse kommer fra Øst-Asia, og bare ca. 6 % fra Norge. Ellers er det stor spredning i utdannelsesnivået hos dem vi tar inn på foredrag.

Språkkunnskaper, statsborgerskap og oppsøkende virksomhet

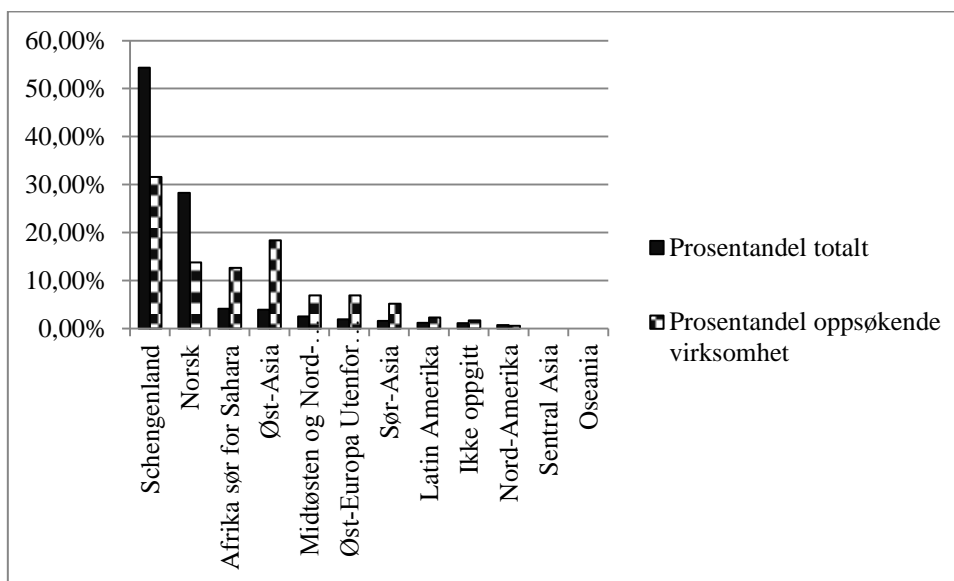
Mottakssted	Språkkunnskaper				Total
	Ja, flytende	Noe	Nei	Ikke oppgitt	
Telefon	87,40 %	6,56 %	4,81 %	1,22 %	100,00 %
Klientmottak	57,55 %	24,53 %	14,78 %	3,14 %	100,00 %
Brev	89,06 %	4,69 %	6,25 %	0,00 %	100,00 %
Foredrag	17,19 %	50,00 %	32,81 %	0,00 %	100,00 %
Rettighetsturné	23,21 %	51,79 %	19,64 %	5,36 %	100,00 %
Fengsel	84,09 %	2,27 %	9,09 %	4,55 %	100,00 %
Oslo krisesenter	50,00 %	20,00 %	10,00 %	20,00 %	100,00 %
E-post	20,00 %	0,00 %	80,00 %	0,00 %	100,00 %
Grand Total	76,64 %	12,91 %	8,63 %	1,82 %	100,00 %

76,5 % av våre klienter har gode norskkunnskaper, 13 % har noe norskkunnskaper, mens 8,5 % ikke snakker norsk. Som det fremgår av tabell 3, er det flere klare trender mht. språkkunnskaper når det gjelder mottakssted:

Folk som har dårlige eller ingen norskkunnskaper kontakter oss i liten grad per brev eller telefon. 39,3 % av klientene som møter opp i våre lokaler snakker lite eller dårlig norsk, mens de kun utgjør ca. 10 % av de som kontakter oss per telefon eller brev. 85 % av klientene vi fikk inn saker fra etter foredrag snakket dårlig eller ingenting norsk, mens dette gjaldt 77 % av dem vi møtte på rettighetsturné. Årsaken til at det er så få (ca. 15 %) av klientene vi har tatt inn saker fra under saksmottak i fengsel, er mangel på tolker og oversettelse av informasjon om tilbudet, jf. kapittel 5.3.

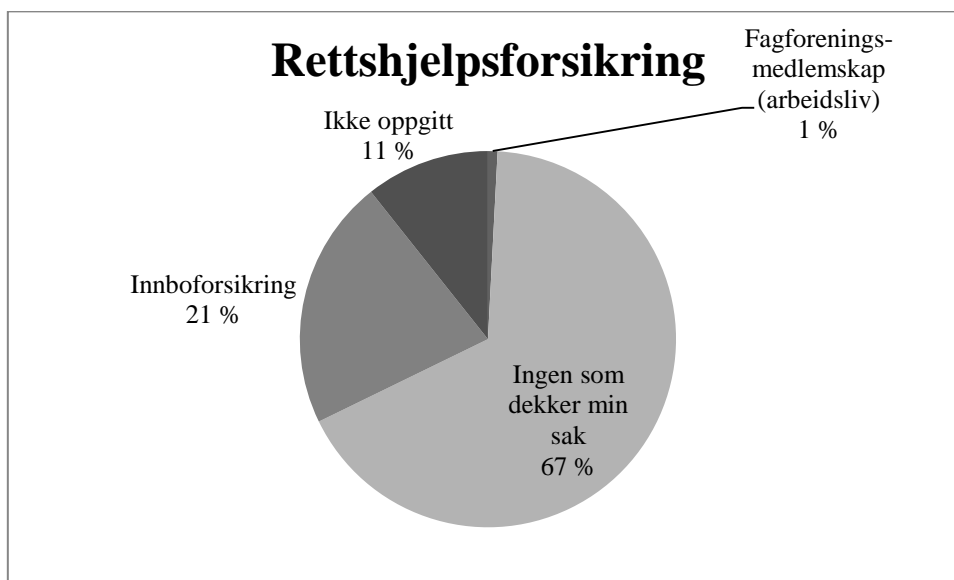
Mye av vår oppsøkende virksomhet er på voksenopplæringer og hos innvandrersorganisasjoner. På denne måten når vi svært mange klienter som har vanskeligheter med å orientere seg i det norske samfunnet pga. manglende språkkunnskaper. Den økte andelen saker tatt imot ved personlig oppmøte hos JURK kan også ha sammenheng med at flere personer med dårlige språkkunnskaper kjenner til oss og tør å kontakte oss.

Andel klienter alle typer mottak og ved mottak under oppsøkende virksomhet

Som det fremgår av tabell ** er det stor forskjell mellom hvilke grupper vi får inn flest saker fra gjennom oppsøkende virksomhet, og hvem som henvender seg til oss per telefon, brev eller oppmøte i JURKs lokaler. Særlig kvinner fra Øst-Asia og fra Afrika sør for Sahara utgjør en uforholdsmessig stor andel av klientene vi møter gjennom våre foredrag.

8.1 Dekker vi et udekket rettshjelpsbehov?

21 % av klientene har innboforsikring som kan tenkes å dekke noe utgifter til advokat, men minst 2/3 av klientene har ikke noen form for forsikring som dekker saken. I 2013 vil vi kartlegge

8.2 Gir vi god hjelp?

Hvordan fikk klienten vite om JURK?

De fleste (26,35 %) får vite om oss via familie og kjente, og hele 13,5 % kjenner oss fra før. Dette tyder på at det er mange som er fornøyde med oss, selv om vi hadde ønsket en grundigere evaluering.

Familie/venner (jungeltelegraf)	26,35 %
Kjenner fra før	13,56 %
Offentlig instans	13,15 %
Internett/hjemmeside	12,21 %
Andre organisasjoner (ikke rettshjelptiltak)	8,63 %
Andre rettshjelptiltak	6,92 %
Foredrag	6,40 %
Ikke oppgitt	4,46 %
Oppslag plakat	3,05 %
Media	2,70 %
Advokat	2,58 %
Totalt	100,00 %

Vi får også svært gode tilbakemeldinger fra kontaktpersonene under foredragene våre, både på foredrag og på den hjelpen vi gir.

Vi ønsker på sikt å gjennomføre en grundigere evaluering av vår virksomhet, men har foreløpig ikke kapasitet og midler til dette.

9 Økonomi

9.1 Budsjett for 2012

	Budsjett	Regnskap
Inntekter totalt	6 509 000	6720610
Lønn til ansatte	2700388	2826092
Feriepenger	340298	326922
Arbeidsgiveravgift	443857	449728
Forsikringer, pensjon og sosiale aktiviteter	130000	88957
Sum kostnader arbeidskraft	3614543	3691699
Reiseutgifter	205000	263574
Kontorutgifter	117215	78835
Regnskap og revisjon	115219	108702
Seminar, kurs, studietur	210000	164 912
Internasjonale prosjekter	1980000	2209815
Data og teknisk	60000	99128
Trykking av materiale	115000	138089
Tolk og oversetting av brosjyrer	80000	61863
Kost og diett	50000	67272
Reklame/annonser	56263	91008
Andre driftskostnader	53000	31757
Sum andre driftskostnader	3041697	3314955
SUM KOSTNADER	6656240	7006654
DRIFTSRESULTAT	-147 240	-279 618

1. Se under for presisering av driftstøtte, prosjektstøtte og internasjonal avdeling
2. Ansattes del av studietur samt andre kompetanseutviklingstiltak.
3. Inkluderer lønn til saksbehandlere, nedtrappere, internasjonal avdeling, kontormedarbeider samt rettighetsansvarlig og daglig leder. Inkluderer også
4. Forsikrings - og pensjonskostnader inneholder OTP, yrkesskadeforsikring, ulykkesforsikring og reiseforsikring
5. Kontorutgifter inkluderer porto, kontorrekvisita, andre kontorkostnader, gebyrer samt andre kostnader knyttet til lokaler. Universitetet i Oslo dekker alle større kostnader på denne posten, ref pkt 9.2.1.
6. Inkluderer aviser, bøker, annonser, kolonial, gaver og nasjonale prosjekter
7. Kontorutgifter inkluderer porto, kontorrekvisita, andre kontorkostnader, gebyrer samt andre kostnader knyttet til lokaler. Universitetet i Oslo dekker alle større kostnader på denne posten, ref pkt 9.2.1.
8. Inkluderer aviser, bøker, annonser, kolonial, gaver og nasjonale prosjekter

9.2 Bidragsyterne våre i 2012

Stor takk til bidragsyterne våre i 2012!

Driftstilskudd og prosjekttilskudd	Beløp i kr
Oslo kommune	435.000
Nordland Fylkeskommune	20.000
Rogaland Fylkeskommune	10.000
Møre og Romsdal fylkeskommune	30.000
Porsgrunn kommune	5.000
Lom kommune	2.000
Sel Kommune	1.000
Justisdepartementet	3.075.168
Bærum soroptimistklubb	5.000
Norges Juristforbund	25.000
Integrering og mangfoldsdirektoratet	250.000
JSU	1.000
FOKUS /NORAD	2.510.006
Wikborg Rein og Co	10.000
Kulturstyret v/Universitetet I Oslo	70.000
Den Norske Advokatforening	15.000
UNIFOR	21.000
Barne-, og likestillings- og inkluderingsdepartementet	220.000
Utenriksdepartementet	15.000

I tillegg har Universitetet i Oslo har også i år betalt for våre lokaler, strøm, telefon og postgang. Dette er av avgjørende betydning for vår eksistens.

JURKs internasjonale prosjekter er finansiert gjennom NORAD og FOKUS. Det meste av midlene vi får får videre til ekstern partner i hhv Guatemala og Tanzania.

10 Blikk mot 2013

Etter omfattende arbeid med omlegginger og videreutvikling av organisasjonen er JURK i en fase med fokus på å stabilisere og strukturere de endringene som er gjennomført. Vi ønsker å videreutvikle våre metoder og gi klientene våre enda bedre hjelp, blant annet gjennom følgende tiltak:

- Utvikling av brevmaler på lett norsk og bedre systemer for å kartlegge hva klienten forstår skriftlig
- Arbeide enda mer effektivt med rettighetsinformasjon gjennom å skolere jussambassadører
- Bli enda bedre på statistikk
- Skrive en evalueringsrapport av vårt rettighetsinformasjonsarbeid

JURK vil i 2013 utarbeide ny strategisk plan, med bakgrunn i at vi allerede har nådd mange av de målene som var knyttet til den forrige.

Vi arbeider fortsatt med å finne en best mulig rollefordeling og kommunikasjonsform med det nye, eksterne styret. Vi tenker fortsatt at dette er en fornuftig ordning som sikrer stabilitet, profesjonalitet og arbeidsro internt i organisasjonen.

Finansering er ent stadig større utfordring, av flere grunner. For det første innebærer offentlige midler stadig mer rapportering, som både tar mye tid og koster mye penger. I tillegg er det et problem at søknadene tar mye tid – ofte uten at vi får det ønskede resultat. De siste årene har vi også sett at Oslo Kommune – vår største bidragsyter i tillegg til Staten – dessverre har kuttet stønaden til JURK. JURK har blitt kuttet mye mindre enn de fleste andre på dette området av jussen - men det er ikke til å komme bort fra at dette var midler vi hadde stort behov for. Dette innebærer at vi i 2013 må forberede oss på å bruke enda mer tid på å søke midler.

Vi håper imidlertid å få oppnådd mye det neste året med de midlene vi har. Vi går inn i det nye året med mål om å fortsatt yte god og effektiv rettshjelp til våre klienter, og være godt synlig med våre kampsaker både i media og på kontorene til beslutningstakerne.

Vi prøver hele tiden å ha fokus på hvordan vi i størst mulig grad kan oppnå vår visjon om at alle kvinner tar opplyste og bevisste valg, og er derfor innstilt på å finne nye metoder for å oppnå dette. Vår samarbeidspartner KWIECO i Tanzania har med stor suksess i mange år lært opp lokale ressurspersoner i å spre rettighetsinformasjon, og nå er JURK i samarbeid med BLD i ferd med å gjøre noe tilsvarende i Norge. Vi håper og tror at dette vil bidra til at flere kvinner i Norge får den informasjonen de trenger for å ivareta sin rettssikkerhet.

11 Medarbeidere 2012

Saksbehandlere

Våren

1.Semester

Henriette Cecilie Breilid
Thaira Akhtar Chaudhry
Ida Engen
Anne-Christine Grime
Hanne Alette Hillestad
Caroline Kjennerud
Michaela Klausen
Kristin Isdal Selmer
Synnøve Torske

2.Semester

Ingvild Bjørnstad
Mirella Rekha Hoel
Kari-Johanne Iversen
Besforta Ljqi
Caroline Sophie Lassabliere
Camilla Aarhus Narvestad
Tone Birgit Nordibø
Benedicte Olsen
Nazneen Pervez Soltvedt
Beate Wenes

Nedtrappere: Sobia Muzzafar Ali, Marianne Jonsson, Nadja Rosenqvist, Linn Guste-Pedersen, Henriette Christoffesen, Emma C. Hermanrud, Ida Thorsrud, Bente Bjørke, Toril Charlotte Reynolds.

Høsten

1.Semester

Olympia Ahenkorah
Kristine Regina B. Asmoro
Andrea Gustavsson
Tone Gåsvand,
Camilla Huun
Trude S. Kanestrøm
Maria Kvile
Zaineb Mirza
Zehra Süslü
Linnea Sophie Saatvedt

2.Semenster

Henriette Cecilie Breilid
Tahira Akhtar Chaudhry
Ida Engen
Anne-Christine Grime
Hanne Alette Hillestad
Caroline Kjennerud
Michaela Klausen
Kristin Isdal Selmer
Synnøve Torske

Nedtrappere: Sobia Muzzafar Ali, Anne Sopia Lie-Eriksen, Besforta Lajqi,

Nadja Rosenqvist, Linn Guste-Pedersen, Kari-Johanne Iversen, Beate Wenes, Bente Bjørke, Ida Thorsrud, Nazneen Pervez Soltvedt, Mirella Rekha Hoel, Benedicte Olsen.

Internasjonal avdeling:

Eli Johanne Apold
Marianne Vium Olesen
Marit Aurdal
Silje Marie Finsæther
Bente Bjørke

Administrasjonen:

Lene Løvdal	Rettighetsansvarlig/ Juridisk rådgiver
Heidi Fjeldstad	Kontormedarbeider
Gunhild Vehusheia/Marta Trzcinska	Daglig leder